Historische Vereniging Sijbekarspel - Benningbroek

KRONIEK 2010

KRONIEK 2010

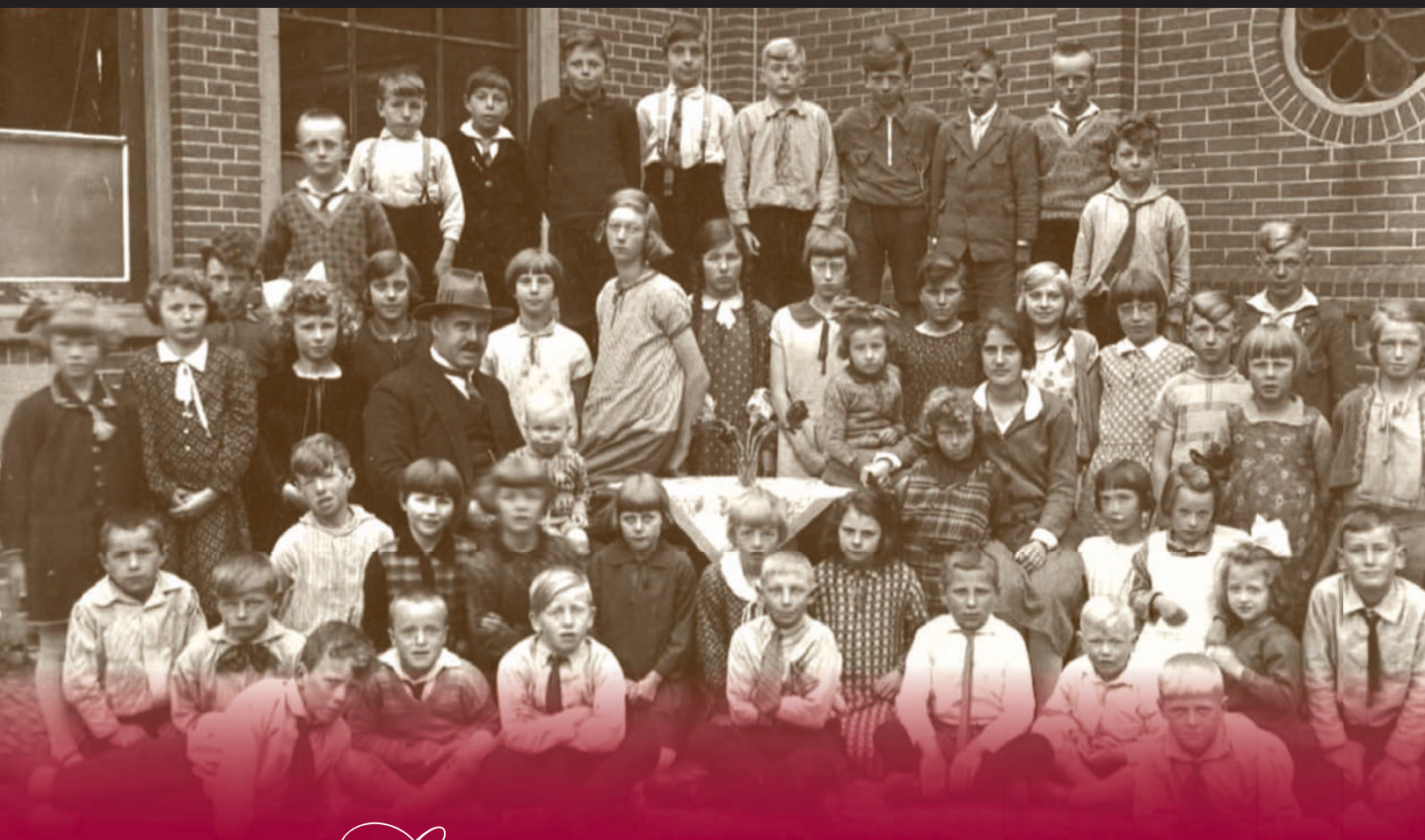

Lijnen door de tijd

Historische Vereniging Sijbekarspel - Benningbroek

Voorwoord

Beste leden en lezers,

Voor u ligt weer een nieuwe Kroniek. De tijd vliegt werkelijk voorbij! Deze Kroniek heeft grotendeels als thema Oorlog en Bevrijding, vanwege 65 jaar na de bevrijding van de Tweede Wereldoorlog.
Ook nu weer enkele nieuwe schrijvers met mooie verhalen. Naar aanleiding van een presentatie van Peter Sasburg na de jaarvergadering in april jl. kwamen er zoveel herinneringen los dat men is gaan schrijven. Kees Raa uit Spanje schreef deel 2 van zijn jeugdherinneringen aan de periode dat hij woonde aan de Kerkebuurt van Sijbekarspel.
Martha Sjerps en Els Haakma gingen weer samen op pad voor een interview met een van onze oud-dorpsbewoners. Mevrouw Gré Mantel deed veel onderzoek voor haar verhaal over de familie Buishand-Molen. Ons bestuurslid Annie Vlaar schreef het tweede deel over de rundveefokvereniging en Louis de Boer heeft als vaste schrijver ook weer een bijdrage geleverd, over de Ambachtsheerlijkheid van Sijbekarspel en Benningbroek.

Kent u zelf nog een leuk verhaal of bijzondere gebeurtenis? Heeft u foto's of filmmateriaal uit Benningbroek of Sijbekarspel? Laat het ons weten. Misschien kunnen we het gebruiken in onze volgende Kroniek.

Onze jaarlijkse dauwtrapwandeling was ook weer een succes. Was u er niet bij? Dan heeft u wat gemist. Met vijftig personen waren we om kwart voor zes in De Roode Leeuw; eerst een 'koppie' bij Bob en Jantien, dan een leerzame wandeling onder leiding van Peter Timmerman onder de opkomende zon: dat is het ware genieten van de geschiedenis van onze eigen omgeving. Als afsluiting een uitgebreid ontbijt met z'n allen; onvergetelijk!

Dauwtrappen

Voor de tweede keer fietsten we dit jaar (met elf leden) de Rabo-sponsortocht. Het was mooi weer, heel gezellig en het bracht zomaar € 250,- op. Misschien zijn er leden die volgend jaar mee willen? Meld u aan bij het bestuur!
Ook ons dorpsdruppie is nog steeds heerlijk en verkoopt nog goed!
De eerste Kroniek 2010 is aangeboden aan Lidy Deutekom, na afloop van een gezellige West-Friese broodmaaltijd in café De Roode Leeuw.
Het 'skouwerkloppie' is dit jaar voor Bob en Jantien Dekker.
Een van onze leden, mevrouw Timmerman, is afgelopen jaar overleden. In de vorige Kroniek zijn we het helaas vergeten te noemen, maar alsnog willen we ook mevrouw Rentenaar memoreren. Zij is in december 2008 overleden. Beiden waren geïnteresseerde en trouwe leden van de vereniging. Het bestuur betuigt zijn oprechte deelneming aan de nabestaanden.

Er zijn ook weer nieuwe leden bijgekomen en zo blijven we op een totaal van 200 leden.

Wij stellen uw hulp erg op prijs om ons ledenbestand uit te breiden; u zou uw familie, buren of vrienden kunnen attenderen op het bestaan van onze historische vereniging! Neem ze eens mee.

Ik wens u veel leesplezier met de Kroniek 2010.

Lou Klaver, voorzitter

Informatie over de foto op de voorzijde vindt u op pagina 11 van deze kroniek

Inhoudsopgave

1 **Voorwoord**
Lou Klaver

3 **Skouwerkloppie 2009**

4 **De familie Buishand-Molen in Villa Rosita**
Gré Mantel-Visser

8 **Jeugdherinneringen van Kees Raa (deel 2)**
Kees Raa

14 **Uit de "Vrije Hoornse Courant"**

15 **Anekdote**
Wim Baas

16 **Rundveefokvereniging De Samenwerking (deel 2)**
Annie Vlaar-Oudeman

27 **De Ambachtsheerlijkheid van Sijbekarspel en Benningbroek**
Louis de Boer

29 **Herinneringen van Aagje Govers - Koomen**
Els Haakma en Martha Sjerps

34 **Oorlogsjaren in Benningbroek en Sijbekarspel**
Peter Sasburg

40 **Eigen 'Courant' voor plattelandsvrouwen**
Anneke Helder

43 **Zo was het... zo is het...**

44 **Toch chocolade in de oorlog……**
Chiel de Leeuw, Cees Bakker en Ben Peper

48 **Oorlogspaard werd boerenwerkpaard**
Nico Vlaar

49 **Wieringermeer onder water**
Wim Hakvoort

50 **Een opstel uit mijn schoolschrift**
Gré Mantel-Visser

51 **Bevrijdingslied**
Geertje Mantel-Smit

52 **Ledenlijst**

Colofon

Redactie
Anneke Helder
Lou Klaver
Annie Vlaar-Oudeman
Peter Timmerman
Bart Spruit

Schrijvers
Gré Mantel-Visser
Kees Raa
Annie Vlaar-Oudeman
Louis de Boer
Els Haakma
Martha Sjerps
Peter Sasburg
Anneke Helder
Chiel de Leeuw
Cees Bakker
Ben Peper
Nico Vlaar
Wim Hakvoort
G. Mantel-Smit

Eindredactie
Lidy Deutekom

Grafische vormgeving
Endeloos Grafisch Ontwerp

Fotomateriaal
Particuliere collecties
Klaver Video
Endeloos Grafisch Ontwerp

Alle rechten voorbehouden, niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande toestemming van het bestuur van de Historische Vereniging Sijbekarspel/ Benningbroek.

Nostalgie achter Oosterstraat 8

Historische Vereniging

~ Rijnen door de tijd ~

'Skouwerkloppie' 2009

Wordt gegeven aan een dorpsgenote die met veel inzet laat zien dat het waardevolle uit oude en nieuwe culturen mensen samenbindt en daardoor kansen geeft aan ieder mens met behoud van eigen identiteit.

Het vijfde 'Skouwerkloppie'
is voor een sterke wijze vrouw:

Marijtje Posch-Sluis

Namens het bestuur van de Historische Vereniging Sijbekarspel/Bemingbroek

Voorzitter:

Secretaris:

13 november 2009

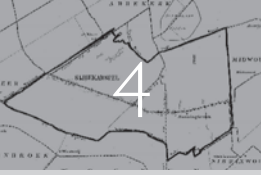

De familie Buishand-Molen in Villa Rosita

In Benningbroek staat op Dr. de Vriesstraat 33 (eerder B 38) een huis waar jarenlang de naam Rosita op prijkte. Een naam die zelfs in de *Historische atlas van Noord-Holland* genoemd wordt. Rosita was ook de naam van de kaasfabriek die hier korte tijd gevestigd is geweest.

Het was 11 maart 1919 dat Jan Buishand uit Andijk bij notaris W.H. Rees te Benningbroek fruitkwekerij Rosita kocht van Hendrik Koorn, bouwkundige in Alkmaar en vroeger fruitkweker te Benningbroek, voor *ƒ* 33.000,-. De fruitkwekerij bestond uit twee woonhuizen met twee kantoren, schuren, loodsen, diverse kweekkassen en broeibakken. Dit alles tezamen omstreeks twee hectaren.

Op Andijk

Jan Buishand was geboren 'op Andijk', zoals ze daar zeggen, op 25 december 1869. Hij was een zoon van Pieter Buishand en Trijntje Singer en hij trouwde 'op Andijk' de 21ste april 1893 met Marijtje Molen, ook geboren 'op Andijk' op 11 april 1872, als dochter van Jan Molen en Antje Krul. Ze kregen vijf kinderen: Pieter (1894), Anna (1897), Trijntje (1899-1905), Jannetje (1901) en Trijntje (1913).

Na 'op Andijk' als landbouwer gewerkt te hebben, ging Jan in 1919 als fruitkweker aan de slag in Benningbroek. In de bessenpluktijd, van kruis- en rode bessen, kon de jeugd een paar centen verdienen. Je moest wel aardig wat plukken voor je wat kilo's bij elkaar had. Meestal gebeurde dat plukken op de vrije woensdag en zaterdag van school. De bessen werden op de veiling Bangert en Omstreken te Zwaag verkocht. Geplukt werd er in echte bessenmanden met 'B. en O.' erop.

Jan Buishand en Marijtje Molen

In 1922 vond er een inschrijving plaats door de gemeente voor het legen van 'gierkelders' in scholen, gemeentehuis, armenhuizen enzovoort. Dat werd voor dat jaar verpacht aan Buishand, voor *ƒ* 20,-. Veel kunstmest was er nog niet in die tijd en daarom werden er andere manieren bedacht om de grond wat vruchtbaarder te maken.
Op 19 augustus 1933 vroeg J. Buishand per advertentie in de krant een afnemer voor dahliabloemen in vele soorten en kleuren, om in Hoorn en omstreken te verkopen.

Vrouwenkiesrecht

Zijn vrouw Marijtje Molen was een actieve vrouw in de Vereniging Vrouwenkiesrecht. Dat kreeg in 1919 zijn beslag. Ze was hierover in correspondentie met Aletta Jacobs, de eerste vrouwelijke student en arts in ons land.
Op 5 juli 1922 was het de eerste keer dat ook de vrouwen mochten stemmen voor de Tweede Kamer. In hun briefwisseling waren Marijtje en Aletta het met elkaar eens om op mevrouw Bakker-Nort te stemmen. Zij was in Groningen geboren, waar zij ook in de rechten promoveerde. In Sijbekarspel kreeg mevrouw Bakker-Nort 18 van de 645 geldig uitgebrachte stemmen.

Voor de herdenking van het 25-jarig bestaan van de Vereniging Vrouwenkiesrecht schreef Marijtje het volgende:

Hooggeachte Heeren, Dames.
Ik ben maar een boerenvrouw,
Maar ik zou toch gaarne willen,
Dat gij even luistren wou.
O, ik ben zo blij, zoo dankbaar
Op dit schone zilverfeest.
Nu wij 't schoone doel bereikten
Voor wat gij steeds zijt geweest.
Gij, o wakkre pioniersters
Effenden voor ons de baan.
Wij, wij werkten schuchter mede
Omdat gij was voorgegaan.
Gij deed ons de oogen open
Voor het onrecht dat geschiedt
Aan de vrouw, die weinig recht heeft,
En menigeen waardeert het niet.
Dat was lang nog niet het ergste,
Velen werkten als een rem.
Het is nog steeds, roept d'één Hosanna,
Dan roept d'ander kruisigt hem.
Wat hebt gij gewerkt, gestreden.
Maar deez'ééne blijde dag
Zet de kroon op al uw streven
Nu gij dit beleven mag.
Dat wij vrouwen mogen stemmen,
Of wij arm zijn of rijk,
Of wij veel of weinig weten,
Wij zijn nu aan de man gelijk.
Wij weten dat het recht der sterksten
Aan de man blijft t' allen tijd.
En dat hij een eind gemaakt heeft
Aan onz' lange kiesrechtstrijd
Hij zal geen schade er door lijden.
Zijn belang is ons belang.
Wij gaan opgewekt ter stembus.
Wees voor ruzie maar niet bang.
En gaan wij kiezen voor de Kamer,
Dit moet mij even nog van 't hart,
Ik ben het eerste bij de stembus
En 'k maak Dokter Jacobs zwart.
Doch maar één, dat is zo weinig,
Mocht ik meer ik zeg 't met vuur,
Ik koos, dat wil ik u wel verzekeren
Heel ons wakker bestuur.

(Tekst is in bezit van A. Prikkel-Buishand)

In de Raad

Klaas Leeuw en zijn vrouw

De verandering met de tijd heeft hier bij de plaatselijke gemeenteraadsverkiezing op 16 mei 1923 ook een vrouwelijk raadslid gebracht voor lijst 1 (verbonden Vrijheidsbond Vrijz. Dem. en Gemeentebelangen). Dat werd Marijtje Buishand-Molen.
Burgemeester G. Stapel hoopte op een 'vriendschappelijke samenwerking'. De heren W.F. van Wijk, Jb. Portegijs, C. Helder, P. Vriend en J. Paauw legden de vereiste eden af, de heer K. Leeuw en M. Buishand-Molen de belofte.

In haar raadsperiode ging het in de raadsvergaderingen voornamelijk over elektriciteit, waterleiding en verbeteringen aan de straatweg. Elektriciteit voor het plaatsen van straatverlichtingspalen. Ondergronds- of bovengrondsnet. Waar kwamen de verlichtingspalen te staan? Vooral ook op donkere plaatsen zodat het daar wat veiliger zou worden. Alles kwam aan de orde, zo ook de kosten daarvan en dat leverde veel discussie op. Eén paal meer gaf weer meer kosten. Men hield nu eenmaal graag de hand op de knip. Dan de bespreking omtrent stichting tot waterleiding. Hier was nogal wat tegenstand tegen aanleg van waterleiding. Men vond het op het platteland niet zo nodig. Er kwam toch hemelwater en dat was gratis en er kon toch wel een paar putten voor worden geslagen. Een proef hiermee was al eens genomen, maar dat voldeed niet. Geen regen, geen water. Al dat nieuwe wilde er nog niet zomaar in. Het was toch wel een luxe!

Genoegen

Van Marijtje Buishand-Molen kwam hierop als reactie dat ze het 'Nu reeds een groot genoegen vindt om ingezetene te zijn van de gemeente Sijbekarspel, maar als het bovengrondsnet verdwijnt en er weldra waterleiding is, zal dat genoegen nog groter zijn.'
Straatwegverbreding kon dan meteen gebeuren. Verbreding van 3½ meter met een halve meter. Geschikt maken voor het drukker wordende verkeer met moderne voertuigen. Maar wie betaalt wat? Men moest om de tafel met het banbestuur.

In de raadsvergadering van 21 maart 1925 vroeg Marijtje Buishand-Molen of het geen aanbeveling zou

dienen van de gemeente om een matras en deken te verschaffen voor het arrestantenlokaal. Er was een winternacht logies verleend aan een zwerver die verkleumd was van de kou, was haar ter ore gekomen. Voorzitter burgemeester Stapel oordeelde dat het in het arrestantenlokaal niet te 'aangenaam' moest worden. Bij nader onderzoek bleek het toch wel wat beter te zijn en had hij wel dek gehad. Naar aanleiding van het raadsverslag in de krant kwam hierop het volgende gedichtje in de krant. Hieruit blijkt dat Marijtje het opnam voor de zwakkeren in de maatschappij.

Een goed hart

In den Raad van Sijbekarspel
Zit een dame met gevoel,
Die daar niet maar zoo voor niets is
Op haar edelachtb're stoel.
In den winter had een zwerver
Onder 't Raadhuis gelogeerd
En daar, onder vele dingen,
Ook z'n dekentje ontbeerd.
Koud als steen was er de stakker,
En dat deed vrouw Buishand pijn.
Kon er voor zoo'n armen drommel
Geen matras en dekens zijn?
Daarom vroeg ze aan de Raad nu,
En de voorzitter, niet mis,
Heeft beloofd dat er wel spoedig
Voor logée's een deken is.
Een matras vond ie wat machtig,
't Wordt er dan te excellent.
't Dorpje werd licht bij de zwervers
Eventjes te veel bekend.
Maar 't verzoek van 't vrouw'lijk raadslid
Wijst op een liefdadig hart,
Dat gewis een open oog heeft
Voor een medemensch z'n smart.
HANS (pseudoniem Jac. Broersen)

Einde raadsperiode

Toen kwam de raadsvergadering van 3 februari 1927. Bij de ingekomen stukken was een schrijven van M. Buishand-Molen met de mededeling dat zij niet ter vergadering zou komen en dat zij 'geen lid van den Raad meer wenst te blijven omreden dat haar is ter oore gekomen dat er gemeentenaren zijn die haar er van beschuldigen dat zij twee jaren geleden overleg heeft gepleegd met de Roomsche Raadsleden, over de benoeming van een administrateur voor het Gemeentelijk Energiebedrijf, kortweg G.E.B. 'Dat heeft haar zo diep gegriefd, dat zij niet meer in staat was met dezelfde ambitie de zittingen bij te wonen. Het speet haar zeer dat genoemde beschuldiging haar twee jaar geleden niet was aangebracht, opdat zij toen reeds haar mandaat ter beschikking had kunnen stellen. Zij dankte het college voor de aangename samenwerking en vooral de voorzitter 'in wien zij altijd een onpartijdige leider der vergaderingen heeft gezien'.
De heren Portegijs en Paauw gingen hier nog wel op in. Zij verklaarden dat er geen overleg had plaatsgevonden. 'Volgens voorzitter G. Stapel moeten wij het besluit van M.Buishand-Molen eerbiedigen en allen kunnen er zeker van zijn dat wij haar dank brengen voor hetgeen zij in het belang der gemeente heeft gedaan.' Zo kwam er een einde aan haar raadsperiode als eerste vrouw in de raad van Sijbekarspel.

Historisch Genootschap

Het Historisch Genootschap Oud West-Friesland werd op 6 augustus 1924 te Hoorn opgericht. Bij de eerste algemene ledenvergadering op 27 september 1924 werden mevrouw Buishand-Molen en haar overbuurman Jacob Portegijs (1875-1944, Dr. de Vriesstraat 12) in het bestuur gekozen. Mevrouw Buishand-Molen was toen niet aanwezig en zou de kennismaking van haar benoeming worden gedaan, wat ze heeft aangenomen. Tijdens bijeenkomsten kwam ze met 'kap en dek' op. Met haar spoormandje was Marijtje een zeer bekende verschijning, zelfs als ze te gast kwam bij haar zoon op Andijk. In 1949, tijdens het 25-jarig bestaan van het Historisch Genootschap, werd een erepenning uitgereikt aan ieder die tot de oprichters had behoord. Zo ook aan Marijtje Buishand-Molen als toegewijd bestuurslid. Overbuurman Jacob Portegijs was reeds op 17 april 1944 overleden. In 1952 was er tijdens de vergadering een statutenwijziging om het bestuur te 'verjongen' en werd de leeftijd op zeventig jaar vastgesteld. Dat betekende voor Marijtje Buishand-Molen als 80-jarige haar afscheid. Zij kreeg het erelidmaatschap aangeboden. Het ontlokte haar de uitspraak: "Het is ienmaal wel!"

Villa Rosita

De blauwe knoop

Marijtje Buishand-Molen was lid van de blauwe knoop**,** de vereniging van drankbestrijding of geheelonthouding. Het insigne hiervan was een blauwe knoop. De jeugdbond voor onthouding belegde op zondag 5 juni 1921 een openluchtbijeenkomst op het terrein van Crelis Helder (Dr. de Vriesstraat 28). Twee sprekers voerden het woord, afgewisseld door declamatie, zang en het JVO-orkest (Jeugdbond Voor Onthouding) van Andijk.

Een andere propaganda-avond werd gehouden op 21 februari 1922 bij de Molenbuurt in café De Vergulde Vos van C. de Groot. Die avond stond onder

Foto links:
Café De Vergulde Vos

leiding van dominee Eikema. Vele dominees waren lid van de blauwe knoop. Toen de vereniging dat jaar om subsidie vroeg aan de gemeente, werd er afwijzend beschikt. 'Het is toch zo'n goedkope vereniging en heeft alzo weinig geld nodig', was de opmerking. De subsidie was echter nodig geweest voor het maken van reclame. Of de vereniging ter ziele is gegaan, is me niet echt duidelijk. Wel werd er op 6 februari 1930 in Sijbekarspel weer een vereniging opgericht, met veertien leden. Tot bestuursleden werden gekozen ds. W. Hamilton of Silverton Hill (voorzitter), M. Buishand-Molen (secretaris), E. (Lies) Waterdrinker (penningmeester) en P. van Leyen en C. Middelburg. In café Dantuma werd de jaarlijkse propaganda-avond in februari 1942 gehouden met als voorzitter M. Buishand-Molen met een bont programma. Het was een programma met accordeon en bonte verscheidenheid van zang, voordrachten, schetsen, mandolinestukken, enzovoort. Verder was er aandacht voor het honderdjarig bestaan van de Nederlandse Vereniging en opwekking om zich aan te sluiten bij de vereniging voor drankbestrijding. Geheelonthouders wilden wel genieten, maar met een helder hoofd.

Maroitje uit Benningbroek

Marijtje Buishand-Molen was ook actief in de Theosofische Vereniging en lid van de dansgroep. Was er een avond van het 'Nut' door eigen krachten, dan gaf ze ook een lezing ten beste. Ze schreef stukjes in het West-Fries onder het pseudoniem 'Maroitje uit Benningbroek', die wekelijks werden gepubliceerd in de *Hoornsche Courant*. Zij had een zeer brede belangstelling.

Op 1 december 1942 overleed haar man Jan Buishand. Al op 5 januari 1943 meldde de krant de onderhandse verkoop van het tuindersbedrijf van zo'n 2 ha. aan F.J. Feld te Hensbroek. Marijtje woonde nog even op Dr. de Vriesstraat 29 en ging toen naar Avondlicht, alwaar ze op 1 maart 1955 is overleden. Haar portret - geschilderd door J.C. Kerkmeyer, tekenleraar aan de HBS te Hoorn - hangt in het Westfries Museum. Was Marijtje in haar tijd al een Dolle Mina? Ze was wel haar tijd ver vooruit. Een vrouw met een goed hart zoals 'HANS'het schreef in de krant. Een zeer actieve, bijzondere vrouw, was er niet meer.

Rosita

In huize Rosita kwam notaris J.H.M. Noot te wonen, later ging het notariskantoor over op notaris C.J. Klerk die er niet woonde. Dat deed hij in Alkmaar. Nu is het kantoor van Abma-Schreurs notarissen uit Hoorn, met als notaris Aad Overtoom in Benningbroek.

De naam Rosita staat niet meer op dit huis, maar wel op een paar huizen terug: Dr. de Vriesstraat 23. Daar wonen Peter en Rita Feld. Peter is een zoon van de al eerder genoemde F.J. Feld. Op hun huis staat nu - anno 2010 - heel toepasselijk: Fruitkwekerij Rosita.

Gré Mantel-Visser

Bronnen:

- Westfriese Families (februari 1972)
- Westfriese Families (september 1999)
- Notulen Gemeenteraad Sijbekarspel
- Raadsverslagen in de Nieuwe Courant
- Oud West-Friesland, bundel 1964
- Diverse kranten
- Mw. A. Prikkel-Buishand, kleindochter en tweehonderdste lid van de Hist. Vereniging
- 'HANS', pseudoniem van de West-Friese journalist/schrijver Jacob Broersen (1902-1974)

Jeugdherinneringen van Kees Raa (deel 2)

Tegen het einde van september 1924 vestigden Willem Raa, zijn vrouw Gielie de Jong en de nog wankel ter been zijnde peuter Cor - schrijver van deze bijdrage - zich in de slagerij in de Kerkebuurt van Sijbekarspel, die tot dan toebehoorde aan Piet Scheer.

Kees Raa in 1941

Mijn vader, mijn moeder en ikzelf als schommelende kleuter kwamen dus terecht in dat typische lintdorp, waar de boerderijen en enkele tuinderijen zich vrijwel aaneenregen langs de aan beide kanten van de weg aanwezige sloten, bruggetjes en damhekken.
Als kind van ruim een jaar maakte ik uiteraard de hele verhuisoperatie mee, maar door het vooralsnog ontbreken van een redelijk herinneringsvermogen staat mij daarvan niets voor de geest. Maar dat vermogen ontwikkelde zich onweerstaanbaar en in de loop van mijn derde levensjaar dook het plotseling op toen grootmoeder Dina bij ons in Sijbekarspel logeerde. Zo gaat mijn allereerste herinnering terug naar de dag waarop mijn oma mij op de armen nam om mijn vader en moeder uit te wuiven, die per autocar naar Hoorn gingen.
Het zangerige Zaanse dialect had plaats moeten maken voor het onderkoelde Westfries. Als geboren Westfries had mijn vader daar de oren voor, maar mijn moeder hield het bij het voor iedereen te begrijpen Nederlands. Af en toe versierd met een vleugje Stads-westfries, het gemoedelijke Henkuzers. Werd mijn moeder in het begin door nichtje Annie uit de Raa-familie geholpen in het huishouden, het werk rond het huis en in de tuin, mijn vader nam een stoere Aartswouder van een jaar of 16 in dienst, Jaap Met, die zich door zijn vriendelijk optreden en grote werklust wist te onderscheiden.

Velowasmachine

Ter verlichting van het langdurige wassen werd een paar jaar later een apparaat, merk Velo, aangeschaft dat nog niet elektrisch werd aangedreven. Aan de bovenkant van het toestel bevonden zich op enige afstand van elkaar twee tandwielen waarover een soort fietsketting was gespannen. Door met een handvat de ketting beurtelings naar zich toe te trekken en van zich af te duwen gingen in de trommel schoepen heen en weer, zodat de vuile was zijn normale aanzien terug kreeg.
Het provinciale waterleidingsinstituut maakte pas vanaf 1926 aanstalten het dorp van waterleidingen te voorzien. Voordien was men afhankelijk van de inhoud van de regenbak. In onze keuken bevond zich een pomp, waarmee regenwater naar boven kon worden gezwengeld. Aan de achterkant van de slagerij stond een meniekleurig, langwerpig reservoir tegen de buitenmuur, waarin het dooiwater uit de ijskast werd opgevangen. Ongeschikt als drinkwater werd het gebruikt voor schoonmaakwerk, vooral buitenshuis, in de slachtplaats en de varkenshokken.

Rangen en standen

Had mijn vader er weinig moeite mee de klantenkring uit te breiden, mijn moeder daarentegen had het moeilijk met de aanwezigheid van de soms grote verschillen tussen rangen en standen. Na het uiterst gemoedelijke Knollendam stootte zij enkele malen haar neus door onwetendheid ten aanzien van de heersende gewoonten. De notaris, de dominee, de burgemeester ('burrie'), het hoofd van de school, de arts en veearts behoorden tot de notabelen. Hun vrouwen werden met 'mevrouw' aangesproken, met uitzondering van de echtgenote van het schoolhoofd die er met 'juffrouw' bekaaid afkwam. De baas des huizes was een meneer of 'meheer'. De rijke boeren namen genoegen met het noemen van hun achternaam; hun vrouwen werden aangeduid als Vrouw Stapel, Visser, De Graaf, enzovoort.

Foto links: Vader in landwachtersuniform (1914)

Een en ander nam na de voorstelling niet weg dat veel van die bevoorrechte lieden grote belangstelling aan de dag legden voor de knappe, jonge vrouw van de nieuwe slager. Tot grote ergernis van mijn vader, die de avond met wat kennissen onder het wakend oog van kastelein Kees Schagen, in de vertrouwde omgeving van de tapkast had doorgebracht. De situatie overziende kwam mijn vader tot het inzicht dat zich hier het neusje van de zalm van zijn klantenkring bevond.

Als vrienden namen zij afscheid die avond in 'Het Wapen', mijn vader en de welvarende boerenstand van Sijbekarspel. Het feestgezang 'Adieu, wij moeten elkander groeten. Adieu, vaarwel, tot we-he-de-herziens' verdween nog menigmaal in de nachtelijke lucht, na ook een laatste groet te hebben gebracht aan het schild met een afbeelding van Het Wapen van Sijbekarspel: drie armzalig ogende kraaien in een ontbladerde boom.

De drie kerkebuurtse bewoonsters waren een uurtje daarvoor al onder het dood en verderf voorstellende schild doorgelopen, op weg naar de huiselijke haard. Onterecht bezorgd, want het bier en de jenever hadden vriendschappen gesmeed.

Stoomfiets

Wie het beroep van veehandelaar uitoefent, moet zich sneller kunnen verplaatsen dan met een fiets mogelijk is. Automobiel: te duur! Een nieuw exemplaar kost wel duizend tot vijftienhonderd gulden. Foei! Dan maar een stoomfiets.

Mijn moeder ging op aandringen van de buren Bakker en Leeuw op zekere dag naar een uitvoering van de Rederijkersvereniging Aurora. Bij aankomst in de zaal van Het Wapen van Sijbekarspel viel het haar op dat de voorste twee rijen onbezette stoelen vertoonden.

Aangezien zij dacht tezamen met de buurtjes van het buitenkansje te kunnen profiteren, ging zij bescheiden niet naar een plaats op de eerste rij, maar op rij twee, haar lotgenotes aanmoedigend haar voorbeeld te volgen. Geroezemoes in de zaal en angstige gebaren van de dames Bakker en Leeuw brachten haar weer op het rechte dorpse pad, zodat zij gedrieën elders een plaats moesten bemachtigen. Omstandig werd haar duidelijk gemaakt, dat de allereerste rij naar gewoonte het domein was van de notabelen, de rijkste boeren en boerinnen. De tweede rij werd ingenomen door dominante renteniers, boeren en hun dames, die weliswaar niet zo rijk of belangrijk waren, maar die toch konden bogen op een bloeiend bestaan.

Gedeelte van de Kerkebuurt met links de huizen van timmerman Leeuw en kruidenier Bijpost, de pastorie en het diakoniehuis, aan de voorzijde bewoond door de familie Ruig. Rechts nog een flits van het huis/slagerij Raa.

Halverwege de jaren twintig reed mijn vader, nog zeer onzeker, op zijn juist veroverde stoomfiets, merk Paula Plus, vanuit Restaurant Rentenaar in Opmeer het dorp binnen. Alle bewoners van Sijbekarspel (op de doofstomme Jan Doofie na) zullen zich wel eens hebben geërgerd aan het overmatige aantal decibels dat het zwartkleurige monster ten gehore bracht.

Enkele jaren later, toen ook de benaming 'stoomfiets' van lieverlee plaats moest maken voor het modernere 'motorfiets', werd Paula van de hand gedaan en vervangen door een rode Indian, die van vele gemakken was voorzien. De Indian bood ook gelegenheid gedrieën tochtjes te maken, al gebeurde dat niet vaak. Soms een ritje naar familie die binnen een half uur te bereiken was of jaarlijks naar het circus in Hoorn, zoals Hagenbeck en Sarrassani. Vooral het laatste maakte een overweldigende indruk door in drie pistes tegelijkertijd hetzelfde schouwspel te vertonen. Als sluitstuk werden de pistes in een mum van tijd tot één enkele omgetoverd.

Aan de ene zijde van de reusachtige tent werd een kanon opgesteld, geladen met een onverschrokken luchtacrobaat; pal daar tegenover een kolossaal vangnet. Na schetterende muziek, hevig trommgeroffel en misschien twee of drie seconden van doodse stilte, een uitschietende vlam, gevolgd door een oorverdovende knal: de acrobaat werd als een kanonskogel naar de overkant geschoten en in het net opgevangen. Adembenemende, huiveringwekkende toeren in zo'n circus!

Kees Raa en Jo Hollander

Norton

Doordat de Indian gunstig van de hand kon worden gedaan, kwam er een Norton voor in de plaats; beslist geen achteruitgang en in de ogen van mijn vader een motor die beter op de weg lag, zodat bochten veel makkelijker konden worden bedwongen. "Tachtig door de bocht," klonk het uit de mond van mijn vader als ik achterop zat, hoewel hij die snelheid vaak niet kon bereiken.

'Purmerend' en 'dinsdag' waren woorden die onlosmakelijk met elkaar verbonden waren. Honderden stuks vee van allerlei soort werden te koop aangeboden en aan het weinige of vele handen klappen van kopers en verkopers kon men opmaken of er sprake was een kalme dan wel een willige markt. Tweemaal ben ik, achterop de motor gezeten, met mijn vader in alle vroegte naar Purmerend getogen. In zijn kielzog maakte ik kennis met vele facetten van het marktwezen. Tot mijn grote vreugde stond ik er met mijn neus bovenop toen mijn vader er in slaagde een boer te overtuigen van zijn eigen gelijk toen de prijs aan de orde kwam. Een koppel van een stuk of twintig lammeren en schapen werd in de loop van de dag naar 'onze wei' in Sijbekarspel overgebracht, hetgeen mij de gelegenheid bood, zoals gebruikelijk was, dagelijks de dieren te tellen, maar hen ook van veekoekjes te voorzien, waarbij ik uiterst voorzichtig te werk ging. Het was mij namelijk eerder overkomen, dat een ram mij als een mogelijke belager van zijn harem zag.

De gehoornde woldrager nu gaf zichzelf, door met zijn rechtervoorpoot een paar keer krachtig over de grond te schrapen, het startsein voor een onverhoedse aanval op de vermeende vijand. Zo snel als mijn benen mij konden dragen, rende ik in de richting van het op zo'n twintig meter afstand staande hek. Ik was juist bezig met het voorbereiden van een bevrijdende sprong toen de duidelijk geslachtsrijpe ram mij zonder mededogen tegen het hek kwakte. Om zeker te zijn van zijn overwinning herhaalde hij deze handeling om - nadat ik over het damhek was geklommen - nog nasnuivend rechtsomkeert te maken in de richting van zijn vrouwelijke onderdanen, die hem weliswaar schaapachtig maar bovenal bewonderend aankeken.

Als troost voor deze pijnlijke ervaring zocht ik mijn vaste plaatsje aan de slootkant op, daar waar je door het heldere water kon zien dat de bodem

Lagere School Sijbekarspel 1931.

Bovenste rij: Piet Verhoef, Sake de Boer, Jaap de Boer, Klaas Houter, Remmert de Boer, Simon Zwagerman, Gerrit Stapel Jzn, Henk Visser, Jan Verhoef en - treetje lager - Gerrit Stapel Gzn.
Derde rij: Jennie Hollander, Siep de Kroon, Piet Pereboom, Grietje Stapel, Froukje Hiemstra, Dieuw Kuin, Geertje Oudt, Geert Hoekstra, Grietje Bakker, Trijntje Houter, Sijtje Broersma, Annie Klaver, Nel Oudt Pd, Klaas Koeman, Dieuw Koeman, daarvoor Ali van Meurs.
Zittend: Meester Bruin met Jantje, Juf Swart met Rien Stapel, op de tafel Jantje Pereboom.
Tweede rij: Piet Lietz, Vrouwtje de Haan, Alie Hiemstra, Dieuw Lak, Engeltje Wijtman, Jitske van der Vaart, Femmie Kuin, Jannie Koster.
Eerste rij: Piet de Boer, Piet Hollander, Cor Verhoef, Iege Vrielink, Klaas Wolthuizen, Eelke Hiemsrta, Gerrit Kuiper, Dieuw Kuiper en Kees Raa.
Op de voorgrond: Kees Stapel Jzn en Kees Stapel Gzn.

bij wijze van uitzondering uit licht gekleurd zand bestond. Wat een verscheidenheid en gekrioel. Salamanders die over de bodem liepen, kronkelende bloedzuigers, torren, stekelbaarsjes, kikkertjes, en daarboven libellen in schitterende kleuren, waterjuffers, vliegjes en talrijke insecten en andere diertjes waarvan ik de namen niet kende.

Voetbalstrijd

Als verdere bron van vermaak stond aan de top van de ranglijst het voetballen, nadrukkelijk onder leiding van de gebroeders Bakker, de gebroeders Oudt en Frans Koelemey. Zij waren medeoprichters van de eerste voetbalclub in Sijbekarspel; volgens het geboortekaartje heette de club SVV (Sijbekarspelsche Sport Vereeniging, red.).
Een lang leven was deze club niet beschoren, want niet lang daarna werd met de voetbalclub BVV (Benningbroeker Voetbal Vereeniging, red.) besloten samen onder de naam DES (Door Eendracht Sterk) de strijd met anderen aan te gaan.
Ik viel met mijn neus in de boter omdat ik - door op een van de bagagedragers van de Bakkers plaats te nemen - alle wedstrijden van het eerste van DES kon volgen. De eerste competities kwamen van de grond en spannende, harde strijd voltrok zich dikwijls op de primitieve velden. Elk treffen met de Aartswouders was daar een voorbeeld van. Deze club kon zich beroepen op een aantal zeer fors uit de kluiten gewassen spelers ('polderjongens'), die vooral uit het noorden van het land afkomstig waren en zich dagelijks bezighielden met het verdienen van vooral met vet spek belegd roggebrood in de te ontginnen Wieringermeerpolder.

Turfhok

Elke Hollandse jongen is uitgerust met een dosis kwajongensstreken en in dat opzicht was ik meer dan goed toebedeeld. Mijn moeder was het grootste slachtoffer, doordat serviesgoed en keukenspullen met regelmaat naar de vuilnisemmer moesten worden verwezen. Ook de kat had te lijden onder het hardvochtige regime van de jongste bewoner. Goede raad was duur, maar eens kwam mijn moeder op het idee mij te veroordelen tot een korte vrijheidsstraf. Het oog viel op een turfhok dat zich, ingebouwd en wel naast de rookhaard bevond. Dit hok diende als opslagplaats voor korte en lange turf. Het drong al spoedig tot me door, dat deze beperkte ruimte geen oord van vermaak was, vooral door de stoffige en muffige lucht.
Alleen al het woord 'turfhok' boezemde na korte

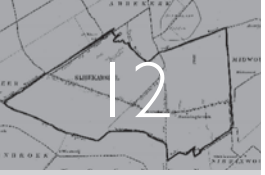

tijd zoveel ontzag in bij mij dat daarvan een verbeterende invloed uitging. Bovendien was de tijd aangebroken dat ik mij meer rondom het huis en zelfs in de buurt ging vermaken, tot opluchting van moederlief en nicht Corrie.

Bullebak

Die gemoedstoestand veranderde na een tijdje in verzuchting en angst toen ik ternauwernood ontsnapte aan de gruwelijke tentakels van de door kinderen zo gevreesde *Bullebak* die zich onder water ophield, zelfs in de kleinste kikkerslootjes.

Op een maandagmiddag – na het slachten – zocht ik een plekje aan de waterkant op, dat zich pal tegenover de pastorie bevond, zonder dominee, maar met Jaap Koning, melkboer, als tijdelijke bewoner. In het dorp waren de walkanten hoog ten opzichte van de waterspiegel en een kleuter van vier kostte het moeite om een plaatsje aan het water te bemachtigen. Mijn vader bevond zich in de slachtplaats om die weer na het slachten een proper aanzien te geven. Jaap Met was al naar huis, zodat hij kon genieten van zijn vrije maandagmiddag, zoals de gewoonte was in de slagerswereld.

Voetje voor voetje dus naar beneden om risico zoveel mogelijk uit de weg te gaan. Eén van mijn klompen evenwel vond geen houvast op een zompige zode met het gevolg dat ik kopje onder in het kille en donkere water verdween. De angst sloeg mij om het hart, ik schreeuwde om mijn vader die mij niet kon horen en kreeg het uitermate benauwd. Bij al het gespartel greep ik bij toeval een stevige graspol, waardoor ik er na veel mislukte pogingen in slaagde mij op de oever te trekken. Proestend en schreeuwend, zonder mijn in de sloot drijvende klompen, rende ik via het weiland over het hek, waar mijn door het geschreeuw gealarmeerde vader mij tegemoet kwam en mij in zijn armen nam. Het eerste wat ik kon uit brengen was het volgende verwijt: "Pa, waar bleef u nou? Ik riep u toch!!"

Mijn toegesnelde moeder stopte mij in een wasteil en daarna stevig onder de wol om mogelijk ander onheil te voorkomen. Eind goed, al goed zou men denken.

Wisselbaden

Echter, een paar dagen later, toen ik 's avonds in mijn bedstee hoorbaar aan het dromen was, ging mijn stem over in geschreeuw en razend snel getimmer en getrappel tegen de aan de huiskamer grenzende deurtjes. Mijn ouders en Corrie stonden in een oogwenk voor mijn slaapplaats en konden aan de hand van mijn angstige gedrag niets anders opmaken dan dat het mij niet naar den vleze ging. Ze kwamen tot de slotsom dat er sprake was van een boosaardige droom en dachten er niet aan verband te leggen met mijn onderwateravontuur. De daarop volgende avonden werden de allereerste verschijnselen van die nare droom, soms nog onheilspellender, herhaald. Toen ik over de Bullebak vertelde, dachten ze dat dokter Koeze wel een oplossing zou weten.

De goede man onderzocht me en praatte met mijn ouders en mij. Zijn diagnose behelsde het baden in afwisselend koud en warm water alvorens te gaan slapen. Zo gezegd, zo gedaan. Op den duur kondigde mijn plaaggeest zich in mindere mate aan. Wel veranderde het monster van tactiek en liet zich niet alleen onder water zien, maar ook in een appelboom, die de tuin verfraaide. Zelfs in het topje van een van de beukenbomen naast de kerk en achter het huis van de Bakkers.

Het werd stiller in de bedstee, zelfs langere periodes achtereen. Mijn bullebak-syndroom verbleekte met de jaren, omdat ik erin slaagde onaangename dromen te onderbreken en deze ook te beëindigen. Hoe het ook zij, de verhalen en de waarschuwingen omtrent het denkbeeldige monster hebben er waarschijnlijk toe geleid dat kinderlevens werden gespaard.

Doopplechtigheid

Vier jaar was ik, toen ik op een goede dag het middelpunt was van een plechtigheid in de protestantse kerk, die via een indrukwekkende poort en een met gele steentjes bestraat weggetje te bereiken viel. Het straatje was omzoomd door twee meter hoge, zeer dichte hagen, een ideale broedplaats voor zangvogels.

Ik werd door mijn ouders naar het doopvont geleid en door een vriendelijke dominee, de Schotse edelman Sir John Hamilton of Silverton Hill, tot driemaal toe met water besprenkeld, daaraan toevoegende dat die handelingen geschiedden in naam van de mij nog onbekende Vader, Zoon en Heilige Geest.

De aanwezigen zongen mij enkele malen toe, terwijl het orgel de psalm of het gezang begeleidde met als orgeltrapper Arie Bakker, zoon van de koster. Als beloning kreeg ik van de dominee een stichtelijk boekje met de mededeling dat te lezen, zodra ik die kunst verstond.

Mezander

Onze rentenierende buurman Manshanden – in de plaatselijke taal 'Mezander' – was een oude man wiens enige bezigheid bestond uit het onderhouden van zijn moestuin.
Gewapend met een boodschappenmandje verzamelde hij op gezette tijden de keutels, die waren voortgebracht door de rond zijn huis grazende schapen van boer Vriend. Het heette dat hij die activiteit altijd ontplooide in een groenachtig lakens pak, dat ooit in betere dagen hem als zwart kostuum gewichtige diensten had bewezen op zijn trouwdag.
Mocht hij mij in het vizier krijgen, dan riep hij mij bij zich om mij te verrassen met een koekje dat de geur van zijn kleding had meegekregen. Het bijbehorende praatje was van korte duur; de anders gerichte belangstelling en het grote verschil in jaren was daar zonder meer de oorzaak van.

Buurman Manshanden overleed kort daarop en als opvolger mochten wij de aspirant-rentenier Pietje(!) Vriend begroeten. Enkele jaren later werden de schapen naar een andere verblijfplaats overgebracht. Het grasland werd omgeploegd en door koster Piet Bakker omgetoverd in een tulpen- en narcissenveld. De onvergetelijke geur die de bloeiende bollen in het voorjaar verspreidden was een heel andere dan die wij gewend waren!
Aan de andere kant van het huis van Pietje bevond zich de boerenplaats van zijn zoon Gerrit Vriend, die Jansje de Boer (van de Gouwe), in dienst had voor het vele huishoudelijke werk. Ondanks haar drukke werkzaamheden zag zij kans tussen de bedrijvigheid door spelletjes te doen, liedjes met mij te zingen, zodat wij binnen de kortste keren grote vrienden werden. Hooguit een jaar later werd Jansje ziek om na een lang ziekbed, vijftien jaar jong, te overlijden. Ik herinner mij goed dat ik daar veel verdriet van had.

Onderhoudende prater

Jaap Visser was een jongeman die voor zijn vader Krelis werkte, die in het midden van het dorp een grote boerderij bezat. Even belangrijk was zijn grondbezit en ook achter het door mijn vader gehuurde kerkeland bezaten de Vissers een flink aantal hectares grasland. Koeien en schapen waren van tijd tot tijd de bewoners. Om een zo groot mogelijk rendement te verkrijgen diende het land te worden bemest. Met deze bezigheid hield Jaap zich steevast bezig en zodra de zwaar beladen driewielde kar de Kerkebuurt met lawaai naderde, was ik er als de kippen bij om Jaap te vergezellen door vóór hem op de kar te gaan zitten. Jaap was een onderhoudende prater, ook voor kinderen. Veel later, toen Jaap en zijn vrouw Geert Wit in een nieuw huis naast hun voormalige boerderij al rentenierden, waren mijn ouders nog met hen bevriend.

(Wordt vervolgd in de volgende Kroniek.)

Kees Raa (La Nucìa)

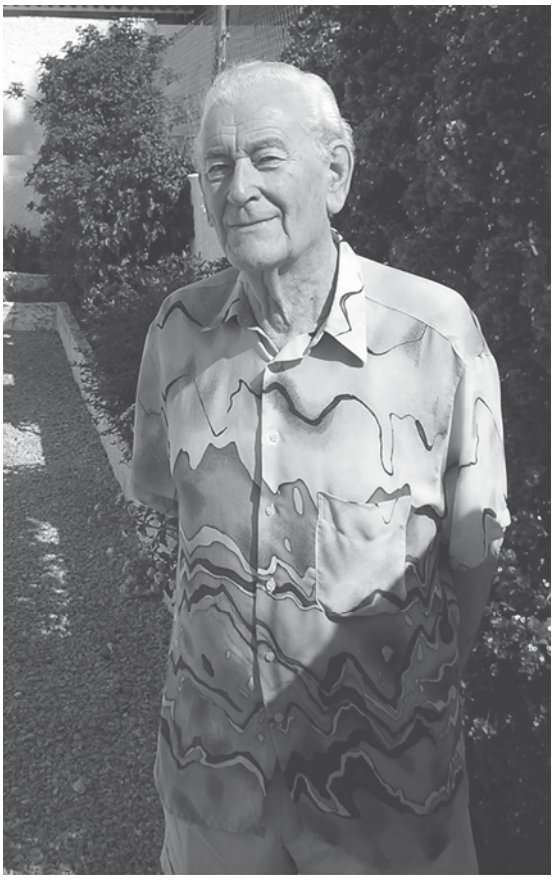

Kees Raa in juni 2010

Uit de "Vrije Hoornse Courant"

BENNINGBROEK-SIJBEKARSPEL
Bevrijdingsfeesten.
Evenals op vele andere plaatsen hebben ook hier de feesten een vlot en ordelijk verloop gehad. In een onzer vorige nummers hebben we reeds het begin der feestelijkheden vermeld.
Op de avond van de eerste dag was wederom de feesttent met 1000 mensen gevuld om te luisteren naar de rede van wnd. burgemeester den heer Commandeur en het optreden van Charlotte Köhler met "Fransquita", 'die onder de grootste aandacht werden gevolgd.
De muziek van "The Jitterbugs" onder leiding VanJurry Abels zorgde tenslotte voor het bevrijdingsbal.
De tweede dag stond in het teken van een gecostumeerder optocht met 61 nummers. Alle wagens waren met smaak en veel zorg samengesteld en versierd. Des middags concert van het fanfarecorps en 's avonds het cabaretgezelschap Paul 'Ostra, dat aan velen een vrolijke avond met veel lachsucces heeft gegeven.
De derde feestdag werd nog gewijd aan kinderspelen op het feestterrein en besloten met een schitterend bal-masqué, dat ook aan de jury een moeilijke taak gaf om uit de solo-nrs en de groepen de prijzen toe te kennen.
Met een groot slotbal werd het groots opgezette bevrijdingsfeesr beëindigd, dat met instemming van een hartelijk dankwoord van dr. De Vries " een ongekend succes" is geworden, dank zij de drie factoren, die daartoe hebben medegewerkt: 1e ideaal zomerweer, 2e een welwillende burgerij en 3e het feestcomité onder voorzitterschap en tactvolle leiding van den heer J. Krul als organisator.

Vrije Hoornsche Courant

Zaterdag 22-9-1945

SIJBEKARSPEL.

De bevrijdingsfeesten.

De bevrijdingsfeesten zijn Vrijdagmorgen 7 Sept. begonnen met een grote samenkomst in de twee gecombineerde tenten voor genodigden. Onder grote belangstelling opende de voorzitter, waarna door alle aanwezigen het Wilhelmus werd gezongen. Wognums zangkoor zong uit Valerius' Gedenkklank: „De strik ontsprongen".

De eerste spreker die sprak over de illegaliteit was kapelaan Lauret uit de Weere, en als tweede ds. Baudet. Deze sprak zijn rede bijna geheel op rijm uit.

Hierna werd deze samenkomst gesloten en maakten allen zich op om het monument te onthullen ter nagedachtenis aan den illegalen strijder A. C. de Graaf.

Onthulling monument A. C. de Graaf.

In de hoek, tegenover de roodlottige plek, is een driehoek opgericht met een voorkant van Oranje-tegels. Hierop is in rood wit en blauw naar beneden aflopend, een schild geplaatst ter herinnering aan den werker uit de Wieringermeer. De voorzitter van de plaatselijke commissie te Sijbekarspel heette de aanwezigen welkom en wel in het bijz. Z. E. minister Mansholt, de burgemeester van de Wieringermeer, Loggers, en de weduwe van den heer De Graaf.

Min. Mansholt herdacht in zijn rede de werkzaamheden van zijn vriend Adri, zoals hij genoemd werd, en schetste hem als een der eerste werkers der verzetsbeweging.

De onthulling van het monument geschiedde toen de minister de vlag hees. Hij zei: „Voor deze vlag liet De Graaf zijn leven, laten wij hem nooit vergeten".

Hierna zong het Wognums zangkoor en een kinderkoor, waarna burgemeester Loggers zijn wethouder en medewerker De Graaf herdacht in eenvoudige woorden en hem huldigde voor hetgeen hij voor ons deed.

Onder grote stilte werden kransen gelegd door afgevaardigden van de Wieringermeer, de B. S., L. O. en de stoottroep I—6 waarvan De Graaf deel uit maakte.

Hierna werd de Provinciale weg omgedoopt in A. C. de Graafweg.

In de Toil

De eerste acht jaar van m'n leven hew ik in 'n heêl oud huis weund. As de vorst 'r ankwam stopte vader stukkies ouwe krante tussen de kiere van de kozoine om de vorst buiten de deur te houwen. Maar dat gaf niks, wans as je soches wakker werd, lag 't ois op de dekens. Want je asem bevroor gewoôn.
Moeder skuddelde de dekens den buiten uit.
Deernei werde ze op 'n houten rekkie ,dat voor de kachel sting, loit om te drogen.
'n Douche en wc zat 'r ok niet in 't huis.
As wai nei de wc moste, ginge we 'n padje of en zo' n voiftien meter verder sting 'r 'n huisie boven sloôt .
Dat was 'n houten boetje van zo'n twei meter houg en arehalve meter breid.
In 't midden was 'n gat. Je liete de broek zakke en ging in dat gat zitte en den viel 't eten van guster met 'n plons te water.
Temeste as't niet vroor. Want den zag je overal toeters op 't ois kome.
Moin vader skepte die van 't ois of en gooide ze op de bouw achter 't huis.
As 't begon te doôien werd dat onderspit.
Dat ik met 'n kameraad achter 't durp an 't skaase was, zage we dat 'r ientje op 't huisie zat. We hewwe 'n handvol sneêuw nomen en heêl kalmpies an nei 't huisie skaast en de sneêuw van onder in 't gat gooid.
We hewwe nag nooit ientje zô gauw al vloekend van 't huisie of zien gaan.
In 't huisie hinge reepies krante pepier an 'n spoiker en deermee most je den 't mestoverskot mee weg zien te werken.
Wai laze indertoid ok de Spiegel, zeg maar de voorloper van de Revue en Panorama. Ok dat gladde pepier werd an reepies skeurd en ín 't huisie hongen.
Deer kreeg je sproôse bille van!

Omdar 'r gien douche was moste we ien keer in de week in de toil,
As je 't eerst an de beurt was den zat je nag wel in 't heite skône water. Maar weeksteran was je tweids en zat je in 't lauwe en smerige water.
Want 'r werd ien keer water in de toil dein en deer most iederien 't den mee doen.
Ik hew nag 'n tweilingbroer en 'n broer die toendertoid al 't huis uit was, dat 't viel wel wat mee.
Maar je zelle maar uit 'n Rooms gezin vedaan komme en deer de jongste van zestien joôs weest hewwe!

Ik ken me indinke dat de jongste bloid was as 'r weer 's ientje 't huis uitging.
Nou hadde moin grobvader en gropmoeder 'n knecht overhuis en die moste vezelf ok ien keer in de week in de toil.
Op 'n ochend zee m'n grobvader teugen grobmoeder "Die nuwe knecht van oôs die heb zo'n snokkere borst, dat most je 'r 's zien. "Ik kin vezelf niet zômaar de kamer in komme om dat te bekoiken" zee ze.
Grobvader was nagal redderig, dat ie zee: "As je veneivend nei de plattelandsvrouwe gane, den leit ik bai 't sluiten van de gerdoine in 't midden 'n kloin kiertje open en zet deer de toil voor. In de pauze kom je effies nei huis en den kin je deur dat kloine kiertje oôze knecht in de toil zien zitte. "'t Café sting 'n paar huize veerder, dat met 'n minuutje was ze wel weer thuis.

Grobvader was z'n oigen net an 't ankleide dat ie teugen de knecht zee: "Jaap 't is jouw beurt!" En Jaap klimt in de toil.
Grobvader bekoikt de joôn in de toil en zoit:
"Me joôn wat hew jij toch 'n merakel snokkere borsie."
Hai trekt z'n hemd en frok(borstrok)uit en staat in ontbloôt bovenloif voor de knecht en zoit:
"Koik, me joôn. 'n Breie borst met heer d'r op. Den bin je pas 'n echte kerel."
"Ik bin 'r mee geboren en hew 'r gien last van. Dat 't zel moin 'n worst weze."
Dat grobmoeder seives weer thuis kwam van de plattelandsvrouwe zee grobvader: "En, hew je de borst van de knecht nag zien kent deur 't kiertje in de gerdoine?" "Ja. Maar d'r binne duizende manne die zuks hewwe. Dat noeme ze 'n kippeborst.
"Maar weerom most jij zô nôdig in ontbloôt bovenloif staan? Ik skaamde me oigen doôd."
"Moid, je hewwe moin bloôte borst al wel duizend keer zien" zee grobvader.
"Ja, ik wel, maar de rest van de plattelandsvrouwe niet!

Wim Baas

Rundveefokvereniging De Samenwerking (deel 2)

In de Kroniek van 2009 zijn de eerste twintig jaren beschreven van rundveefokvereniging De Samenwerking. In die jaren is in de fokkerij veel bereikt. Van de volgende tien jaren (1960-1970) heb ik geprobeerd om met feiten uit de jaarverslagen een beeld te geven van het belangrijkste beroep in onze dorpen: het fokken van goede koeien.
Een lijstje van de oprichtingsjaren van rundveefokverenigingen in de omgeving, laat zien dat gericht fokken al eerder als belangrijk werd gezien:

Hoogkarspel:	1894	eerste in Nederland
Berkhout:	1897	in 1969 fusie met Sijbekarspel
Twisk:	1899	in 1970 fusie met Hauwert-Wognum
Midwoud:	1904	in 1920 fusie met Oostwoud-Twisk
Abbekerk/Lambertschaag:	1904	in 1966 fusie met Aartswoud
Aartswoud:	1913	in 1966 fusie met Abbekerk/Lambertschaag
Opperdoes:	1917	in 1923 fusie met Twisk
Sijbekarspel/Benningbroek:	1941	in 1966 fusie met Berkhout

1961/1962

Zeilemaker schrijft: 'Het is mij wederom een groot genoegen u dit jaarverslag aan te bieden. Moge de inhoud u enig inzicht verschaffen omtrent de aard der werkzaamheden en de resultaten, behaald in deze afgelopen periode. Dat deze resultaten een leidraad moge zijn om uw bedrijf op een hoog of nog hoger peil te brengen, is de wens van uw controleur.'
Ledenvergadering is op 19 februari 1962 in café De Roode Leeuw, bij kastelein Herman van Well. Bestuursverkiezing: G.Laan van 't Hogeland werd gekozen, omdat Jb. J. Broers periodiek aftredend was. Na de pauze hield de heer C. de Waal, technisch adviseur van de K.I. te Sijbekarspel een lezing. In zijn uitvoerig betoog kwam onder andere naar voren dat door de meeste veehouders 'in het wild' wordt gefokt. Hij drong sterk aan om te fokken in de zogenaamde bloedlijnteelt. Door het grote aantal beschikbare stieren is dit zeer goed mogelijk. 'K.I.-leden kunnen te allen tijden gratis advies bekomen'.

Voorjaarsstierenkeuring: 16 maart Hauwert, 27 maart Sijbekarspel. Aangeboden: 52 stieren, waarvan 31 éénjarige, acht tweejarige en dertien van drie jaar en ouder. Acht stieren mochten naar de centrale keuring in Alkmaar.
Op de Landbouwdag in Opmeer werden 22 dieren ingezonden. Van de vijf deelnemende fokverenigingen eindigde Sijbekarspel op de tweede plaats.
Provinciale fokveedag op 30 augustus 1961 in Schoorl. Voor de eerste keer in samenwerking met de N.H. bond van K.I.-verenigingen. Deze keer geen eigenaarsgroepen, maar groepen die afstammen van dezelfde stier. Het succes voor K.I. Sijbekarspel was overweldigend.

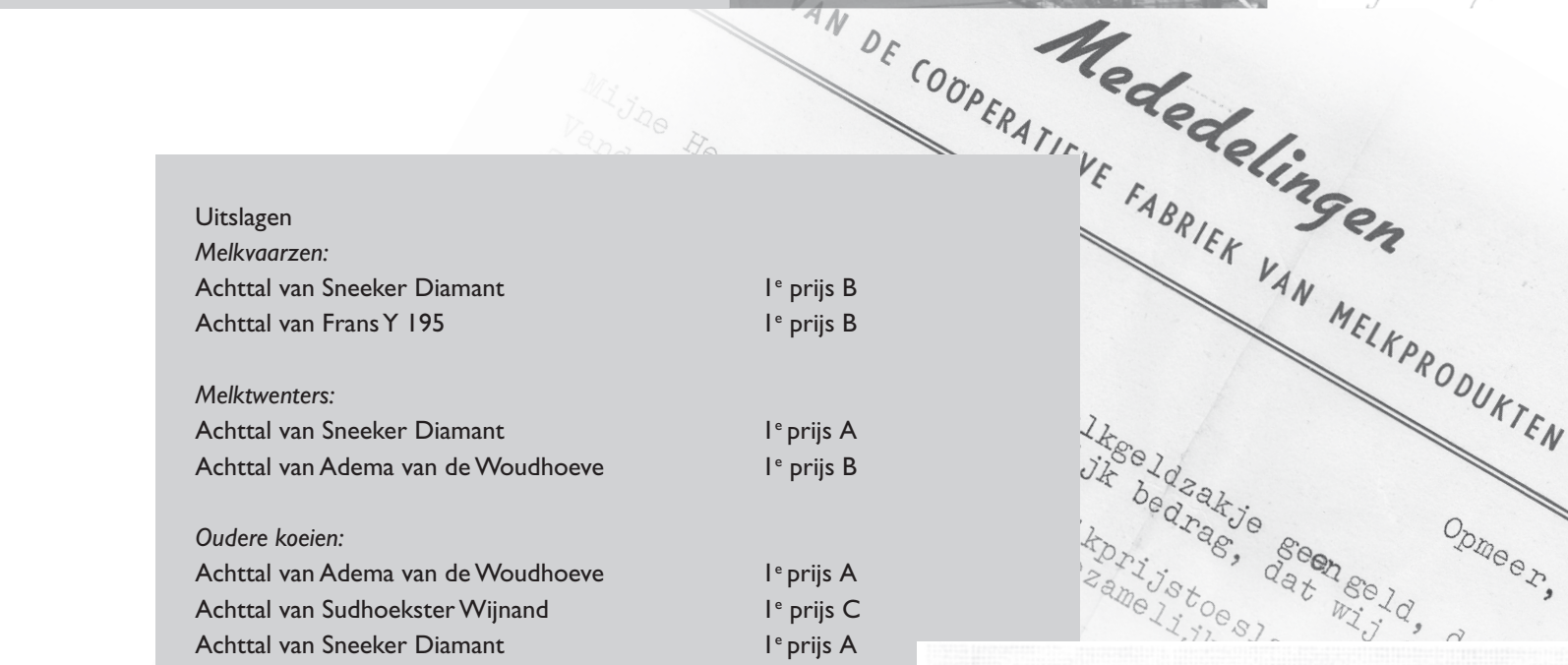

Uitslagen

Melkvaarzen:	
Achttal van Sneeker Diamant	1e prijs B
Achttal van Frans Y 195	1e prijs B
Melktwenters:	
Achttal van Sneeker Diamant	1e prijs A
Achttal van Adema van de Woudhoeve	1e prijs B
Oudere koeien:	
Achttal van Adema van de Woudhoeve	1e prijs A
Achttal van Sudhoekster Wijnand	1e prijs C
Achttal van Sneeker Diamant	1e prijs A
Natuurlijk dekkende stieren:	
Melkvaarzen:	
Viertal van Venhuizer Marius Adema	2e prijs A
Individuele keuring:	
Melkvaarzen:	
Nes 37 eigenaar R. Vlaar Benningbroek	3e prijs A
Mina 14 eigenaar R. Vlaar Benningbroek	2e prijs E
Derdekalfskoeien:	
Nel 10 eigenaar Wed P.J. Roskam Sijbekarspel	2e prijs B
Oudere melkkoeien:	
Meintje 87 eigenaar J.C. Clay Benningbroek	2e prijs B
Cornelia 56 eigenaar Wed. P.J. Roskam Sijbekarspel	1e prijs C (+ fraaiste uier)
Superproductieklasse 40.000-50.000 kg melk:	
Sophie 12 eigenaar Jac. Clay Sijbekarspel	2e prijs C

SNEEKER DIAMANT 33792 hoogste stier tabel 1

Er is een achtste preferente stammoeder: Wadman 15 van de familie Posch (geboren op 1-5-1950). Vader: Coba's Adema, moeder: Wadman 2. De vader van Wadman 2 is Constantijn Frans 23. Bij de familie Posch staan 22 Wadmannen op stal.

Mooi voorjaar

'1961 had een mooi voorjaar: vroeg maaien en veel gekuild. Hooioogst is bijzonder goed, er wordt steeds meer hooi in balen geperst. Jongvee bleef lang buiten, door vroege vorstperiode in december kwam daar een eind aan. Genoeg voer, weinig vee opgeruimd. In het zuiden van het land was mond-en-klauwzeer, voornamelijk onder de varkens. Handel ligt stil. Later in het jaar is het vervoersverbod opgeheven. De prijzen zijn goed. De onthulling van het standbeeld Adema 21 van de Woudhoeve en de poging tot ontvoering van dit beeld, was een belangrijk evenement in ons rayon. Nog belangrijker was de preferentverklaring van Sneeker Diamant. De invloed van de fokkerij zal door zijn grote aantal afstammelingen van grote betekenis zijn in West-Friesland en ver daarbuiten.' Aldus Zeilemaker.

Kampioensproductiekoe van de vereniging is de vierjarige Molenaar 59 van de familie Wagemaker, met 1918 grammen vet en eiwit per dag.

Mevr. Zeilemaker, dochter Geer, dhr. Zeilemaker, G. Bijpost en R. Klaver

ABORTUS BANG!

BEKEND MAKEN VAN DE BESMETTE BEDRIJVEN!

Iedere veehouder is er wel van overtuigd dat abortus Bang een zeer besmettelijke ziekte is!

Daarom lijkt het ons gewenst dat de veehouders in onze provincie weten welke bedrijven nog niet abortusvrij zijn!

We hebben dit vraagstuk in bespreking gegeven op de Algemene Vergadering van de Gezondheidsdienst voor Dieren op vrijdag 10 november 1961, waar 220 aanwezigen hun belangstelling toonden.
Niemand was er tegen!!

Het ligt in de bedoeling hiermede te beginnen per 1 mei 1962.
Omstreeks 1 mei 1962 sturen wij dus aan alle veehouders in Noordholland een lijst waarop de namen en adressen van de nog niet abortusvrije bedrijven voorkomen.

Deze lijst mag niet in kranten of tijdschriften gepubliceerd worden!

Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: nr. 1 Jac. Clay. Aantal melklijsten: 23. Kg melk: 5547, met 4.16% vet en 3.06 eiwit. Aantal melkdagen: 301.

J.b. Clay (Oosterstraat 79) nieuw lid. Aantal leden: 74. Koeien in de controle: 1365. Geschetst: 645 kui- en 41 stierkalveren. Geen vermelding van aantal ha grond.

1962/1963

Jaarvergadering op 18 februari 1963, om tien uur 's morgens. (In verband met de strenge winter? De Elfstedentocht was op vrijdag 18 januari geweest.) In café Oudt zijn 37 leden aanwezig . Bestuursverkiezing: aftredend C.Klaver Cz., gekozen M.Wijdenes.
'In 1962 was het weer erg koud tot augustus, er is bijna geen regen gevallen. Ruwvoer heel schaars, het jongvee blijft zo lang mogelijk buiten. Veel werd van de hand gedaan tegen lage prijzen. Tegen kerst begint de strenge winter. Oudejaarsdag sneeuwstormen, schapen bij huis en voeren van de toch al kleine hooioogst. De sneeuw blijft tot half maart liggen. Bij veel leden werd de ruwvoerpositie een nijpend probleem. Daardoor ging het vee voorjaar '63 voor afbraakprijzen van de hand. De melkprijs is slecht.'
Voorjaarsstierenkeuring: 12 maart Sijbekarspel, 1 april Hauwert. Aangeboden: 34 stieren (minder dan het jaar ervoor), waarvan achttien éénjarige, twee tweejarige en veertien van drie jaar en ouder. Bij de tweejarige komen we Pan 50 tegen, fokker G. Stapel Jz. uit Lambertschaag, met hoogste aantal punten b 80. (NB: K.I. Sijbekarspel was toen al eigenaar van de later zo bekende stier!)
Op de centrale keuring Alkmaar behaalde de tweejarige Pan 50 1e klasse no.2.
De provinciale fokveedag is op 29 augustus 1962 in Hoorn.
Tentoonstelling Opmeer 1962. Ingezonden: 24 koeien.
De eerste prijzen voor onze leden zijn:

Vaarzen:	Sophie 21	eig. Jac. Clay	1e prijs A
Twenters:	Mina 14	eig.R .Vlaar	1e prijs B
	Jaan 33	eig.Wed. P.J. Roskam	1e prijs D
	Nellie 11	eig.Wed. P.J. Roskam	1e prijs E
Derdekalvers:	Betje 38	eig. Fa. Stapel-Bras	1e prijs C
	Koeman 53	eig.Wed.B .Visser	1e prijs C
Oudere koeien:	Nel 10	eig.Wed. P.J. Roskam	1e prijs A
	Cornelia56	eig.Wed. P.J. Roskam	1e prijs A
	Marie 38	eig.Wed.B .Visser	1e prijs F
	Slotenmaker 42	eig. C. Klaver C. Zn.	1e prijs F
	Sophie 12	eig. Jac. Clay	1e prijs G

Er was deze keer geen keuring voor verenigingsgroepen.
In het jaarverslag staat bij geboortegegevens: kunstmatige inseminatie, nr.1: Sneeker Diamant, 51 kuien 9 stierkalveren. Op 21ste plek: Pan 50 (toen nog maar twee jaar) met drie kuikalveren. Natuurlijke dekking, nr.1: Pieter van de Spoorbuurt, 54 kui- en 9 stierkalveren (meer dan Sneeker Diamant). Er zijn zeven preferente stammoeders bijgekomen:
Aafje 7, geb. 28-1-1941, vader Bianca's Adema, eig. J. Stapel S.zn.
Vera 3, geb. 23-3-1946, vader Cornelia's Frans, eig. Wed. P.J. Roskam
Cornelia 45, geb. 4-8-1953, vader Zijlstra Juweel, eig. Wed. P.J. Roskam
Cornelia 24, geb. 2-3-1950, vader Emma's Adema, eig. Wed. P.J. Roskam
Bakker 35, geb. 19-2-1953, vader Rossinant, eig. F. Koelemeij
Sophie 14, geb. 27-3-1955, vader Sneeker Diamant, eig. Jac. Clay
Betje 6, geb. 1946, afstammeling onbekend, eig. W.J. Koning.
Kampioensproductiekoe: Cornelia 56 van wed. P.J. Roskam, met 1994 gr. vet en eiwit per dag.
H.M. Boltjes vertrekt als monsternemer. Bij de leden heeft Joh. Bossen (Zuideinde Abbekerk) geen belangstelling meer voor het lidmaatschap. Wegens opheffing van het bedrijf bedanken: D.D. Avis (Oosterstraat 68), J.Conijn (Westerstraat 63), P.Visser (Westerstraat 47).
Nieuw lid: C. Laan (Westerstraat 4). Bedrijf van Jb.J. Broers wordt voortgezet door zijn zoon Th. Broers (Dr. de Vriesstraat 21). Wed. P.J. Roskam gaat verder als gebr. Roskam (Westerstraat 55).
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: nr.1 van de vereniging is wed. P.J. Roskam. Aantal melklijsten: 23. Kg melk: 6669, met 3.97 % vet en 3.34 % eiwit. Aantal melkdagen: 342.
Aantal leden: zeventig, met 1381 koeien in de controle. Geschetst: 570 kui- en zestig stierkalveren. 58 leden melken machinaal en 58 zijn lid van de K.I.

1963/1964

Jaarvergadering op 20 februari 1964 in café De Roode Leeuw. Er is een nieuw kasteleinsechtpaar: Truus en Piet de Moel. Aanwezig 36 leden. Bestuursverkiezing: secretaris C. Stapel Gzn. wordt herkozen. De vergadering geeft goedkeuring voor de bouw van een nieuw kantoor met woonhuis aan de Schoolstraat. Voorzitter zegt dat een commissie uit diverse fokverenigingen onderzoekt of op een centraal punt de melkmonsters op gehaltes kunnen worden onderzocht. Gedacht wordt aan de melkfabriek Aurora. Dit zal in de toekomst kostenverlagend werken. Bij de monsternemers zijn moeilijkheden. We lezen in het jaarverslag: '… in de eerste plaats ziekte van P. Does van februari tot november. Helaas moest Does 16 mei zijn arbeid om gezondheidsredenen wederom staken. Wij wensen hem algeheel herstel toe en zien hem gaarne in ons midden terug. Inmiddels was ook P. Reus ruim drie weken ziek en ging Jb. Huisman op 4 april in militaire dienst. Wij vonden mej. Vronie Broers bereid tijdelijk de functie als monsternemer waar te nemen.' (Zij was de eerste vrouw bij de fokvereniging!) Jb. Huisman bleek niet geschikt als soldaat, zodat hij op 22 juni weer als monsternemer kon beginnen. De gezondheidstoestand van het vee gaf geen reden tot klagen. Kopziekte en abortus waren de grootste bedreigingen. Na de lange strenge winter waren de oogst en weersomstandigheden als volgt samengevat: 'De koeien laat in de weide, een natte koude zomer, een vroege staltijd en matige kwaliteit hooi.'
De voorjaarsstierenkeuring was op 26 maart met 36 éénjarige, vier tweejarige en twaalf stieren van drie jaar en ouder. Vijf stieren van leden mochten naar de centrale keuring in Alkmaar. Daarvan was Fons van de Spoorbuurt de hoogst geplaatste: 1e klas nr.2 eig. R. Vlaar.

Afbraakprijzen

Op de provinciale fokveedag deed de vereniging goed mee. Van Opmeer lezen we niets. De handel was goed, de beesten gingen voorjaar 1963 nog voor afbraakprijzen (*f* 300,- voor een pink) van de hand, maar in de zomer van 1964 bracht een jong kalf deze prijs op. Veel stierkalveren gingen voor export. De melkprijs werd verhoogd.

Het vijfjarenplan ter bestrijding van Abortus Bang liep af. Helaas waren niet alle bedrijven vrij. Koeien die na 30 september reageerden op abortus, moesten binnen drie weken naar de slacht. Waar jaren voor gewerkt was, kon in één klap vernietigd worden.

Bij de leden bedankte N.J. Sjerps (Oosterstraat 79). Wegens bedrijfsbeëindiging bedankten gebr. Groot (Westerstraat 65), J.Paauw (Oosterstraat 42). Nieuwe eigenaar en lid C.J. Schouten, en H. Zwaan (Westerstraat), nieuwe eigenaar P.A. Stam.
Kampioensproductiekoe was dit jaar Molenaar 48 van de familie Wagemaker, met gemiddeld 1859 grammen vet en eiwit per dag.
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: nr. 1 van de vereniging was R. Vlaar. Aantal melklijsten: 17.
Kg melk: 5900, met 4% vet en 3.16% eiwit. Aantal melkdagen: 316.
Aantal leden: 68. Totaal 1354 koeien in controle, dat is gemiddeld 19 koeien per bedrijf. Geschetst: 696 kui- en 87 stierkalveren.

1964/1965

Jaarvergadering op 15 februari 1965 in café Oudt. Belangstelling matig. Bestuursverkiezing: Joh. Vlaar wordt als penningmeester herkozen. Wegens 25-jarig bestaan komt er een fokveedag. De bouw van een nieuw kantoor en woonhuis vordert goed. In 1964 is het weer goed, er is een grote hoeveelheid kuil en hooi geoogst. Van grote zorg is nog de ziekte Abortus Bang. Enkele bedrijven raakten bijna al hun melkvee kwijt, weliswaar worden de dieren goed uitbetaald, maar het jarenlange resultaat van goed fokbeleid gaat verloren. De handel is goed. Vleesprijzen zijn goed: *f* 300,- voor een nuchter kalf. Per 1 juni 1965 is het centraal melkonderzoek in Schagerbrug (niet in Opmeer, red.) Zeilemaker schrijft hierover: 'Als je ziet hoe de melkmonsters in korte tijd zijn onderzocht, besef je ten volle dat je jarenlang aan het prutsen bent geweest. Nadeel is dat de melkboekjes ongeveer een week later op de bedrijven zijn. Er gaat ook iets verloren, je bent voordat je het weet melkcontroleur af. We zijn nu gewoon administrateur.' Dit was een grote verandering voor Zeilemaker. Tot nog toe gebeurde het melkonderzoek aan huis van de controleur-stamboekhouder (Westerstraat 90), waar tegenwoordig René en Marja Kool-Huisman wonen.

Voorjaarsstierenkeuring: aangeboden 43 éénjarige, zeven tweejarige en tien van drie jaar en ouder. Aangewezen voor de centrale keuring in Alkmaar: vier stieren van leden, drie van de Beukenhof (Clay) en één van gebr. Wagemaker. Van K.I. Sijbekarspel acht stieren 1e klas. Nr. 1 is de tweejarige Blitsaerd Setskes Keimpe.
Op de LTM in Hoorn deden enkele leden mee. Bij de oudere melkkoeien is er een 1A premie voor Betje 38 van de fa. Stapel-Bras.
Op de grote NRS-tentoonstelling kreeg K.I. Sijbekarspel met één groep afstammelingen van Sneeker Diamant een 2B-premie. Een groep van de stier Adema 21 van de Woudhoeve werd 1D geplaatst. Daarin stonden als nr. 1 en 2 Nel 10 en Cornelia 67 van de gebr. Roskam. Het is een grote eer om met een dier op zo'n landelijke tentoonstelling te mogen verschijnen.
Tentoonstelling Opmeer was er een inzending van de gezamenlijke fokverenigingen Aartswoud, Abbekerk, Twisk, Hauwert, Opmeer en Sijbekarspel. Ingezonden 19 koeien.
De kampioensproductiekoe was Molenaar 72 van gebr. Wagemaker met 1769 grammen vet en eiwit per dag.
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: Nr. 1 Joh. Vlaar. Aantal melklijsten: 21. Kg melk: 5411 met 4.02% vet en 3.34% eiwit. Aantal melkdagen: 292.
Bij de leden: Joh. Abma (Westerstraat 91) schakelt om naar een weidebedrijf. Hij gaat voornamelijk stierkalveren weiden. Het bedrijf van de gebr. Roskam wordt fa. Roskam/van Diepen (Westerstraat 55). Bedrijf van wed. Wit-Lont wordt door haar huwelijk voortgezet door C. Roskam (Westerstraat 58). J. Donker P.zn. wordt lid (Westerstraat 65), J.C. Clay bedankt als lid (Oosterstraat 79). Aantal leden is nu 67. Totaal 1309 koeien in de controle. Geschetst 644 kui- en 87 stierkalveren.

1965/1966

Jaarvergadering in café De Moel. Bestuursverkiezing: aftredend K. Slagter en C. Roskam. Voor hen in de plaats gekozen C. Stapel C.zn. en K. Roskam. Belangrijk punt van bespreking is een mogelijke fusie met Abbekerk.
Voorjaarsstierenkeuringen op 15 maart in Abbekerk, op 25 maart in Sijbekarspel en op 1 april in Hauwert. Totaal 28 éénjarige en vijftien van drie jaar en ouder.
Centrale stierenkeuring in Alkmaar: vijf éénjarige van leden en zeven oudere stieren van K.I. Sijbekar-

spel. Succes voor de pas lid geworden Cor Timmerman met zijn eenjarige Romano 27 2e klasse nr.3 en zijn vierjarige Pan 55 1e klasse nr.1.
Piet Bontekoning kreeg met Keimpe 31 van de Beukenhof een 1e klasse nr.4 en Adema 29 van de Beukenhof 3e klasse nr.2, allebei stieren van één jaar.
Het jaar 1965 was een belangrijk jaar voor de fokvereniging, zij bestond 25 jaar. De heer Zeilemaker ging na twintig jaar in dienst van de vereniging als controleur stamboekhouder, met pensioen. Wiebe Kistemaker volgde hem op. Hij ging wonen in het nieuwe woonhuis met kantoor, Schoolstraat 1.

Huis van Zeilemaker

Jubileum

Het 25-jarig jubileum werd gevierd met een fokveedag en een feestavond in café Oudt met het Langedijker Cabareth. De fokveedag werd gehouden op het land van G. Vlaar Gz. (De plek waar later de Petruskerk zou komen, die nu al weer plaats heeft gemaakt voor de stolp van de families Vlaar en Burrei.)
In het jaarverslag staat: 'Onder zeer goede weersomstandigheden is op 2 september de jubileumfokveedag gehouden. Opgegeven waren 233 dieren, verdeeld over 14 rubrieken, terwijl er 28 eigenaarsgroepen werden voorgebracht. De kwaliteit van hetgeen was ingezonden was goed tot zeer goed te noemen, vooral bij de oudere koeien kwam de melkproductie tot uiting in de zeer goede uiers.'
Tijdens de broodmaaltijd die na afloop van de keuringen werd aangeboden, zei de heer ir. J. Wietsma: "We hebben vandaag zeer goede melkkoeien gezien, met beste uiers." Dat was een groot compliment voor de leden.
Een paar uitslagen: kampioen oudere koeien was Gretha 4 van Jac. Houter. Reservekampioen was Mina14 van R. Vlaar. Kampioen jongere koeien

V.l.n.r. Arno Roskam, Kees Roskam, K. Donker, dhr. Schouten, Grietje Donker-Klaver, onbekend, Arie Ros, Jaap Burger, Piet Stam, onbekend, onbekend, onbekend, Jan Koopman, Trien Klaver-Glas, Jannie Stapel-Bras en Bet Schagen.

was Sophie26 van P. Bontekoning en reservekampioen was Fetje14 van Piet Stam. Kampioen eigenaarsgroepen: 1A. Fa. Roskam/van Diepen; 1B. Fa. Stapel-Bras; 1C. G. Vlaar G.zn.

Tijdens de feestavond vond na het Langedijker Cabareth de prijsuitreiking plaats. Ver na middernacht keerden de feestgangers huiswaarts. Het 25-jarig jubileum werd op waardige wijze gevierd.
Bij de leden: doordat Abbekerk niet met Sijbekarspel ging fuseren maar met Aartswoud, meldden zich twee nieuwe leden: S. Bontekoning en C. Timmerman P.zn., beiden van de Oosterstraat. Per 1 mei 1966 werden de bedrijven van Jac. Clay, J. Stapel J.zn. en de gebr. Wagemaker overgenomen door respectievelijk P. Bontekoning, S. Stapel S.zn. en F. Wagemaker. Wegens vertrek naar Friesland bedankt als lid Joh. Schouten. Jn Schouten neemt zijn bedrijf over en wordt nieuw lid. Jb. Vriend bedankt wegens opheffing melkveebedrijf.

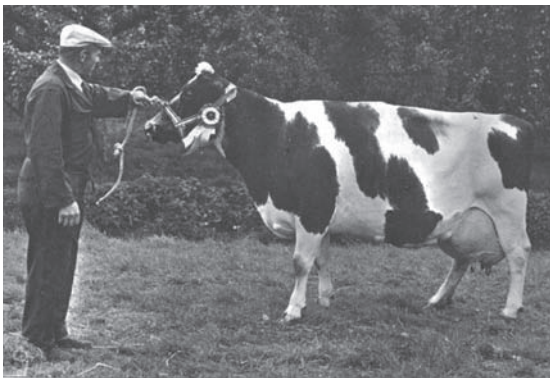

Voorzitter Jac. Houter met zijn kampioenskoe Greta 4, op de jubileum fokveedag 1965 te Sijbekarspel

Personeelsmoeilijkheden

Monsternemer Schoen is na een ernstig ongeluk en lang ziekbed daarna, overleden. P. Does en P. Reus moesten om gezondheidsredenen hun functie neerleggen. Personeelsmoeilijkheden worden opgelost door losse krachten: K. Laan, M. Dantema,

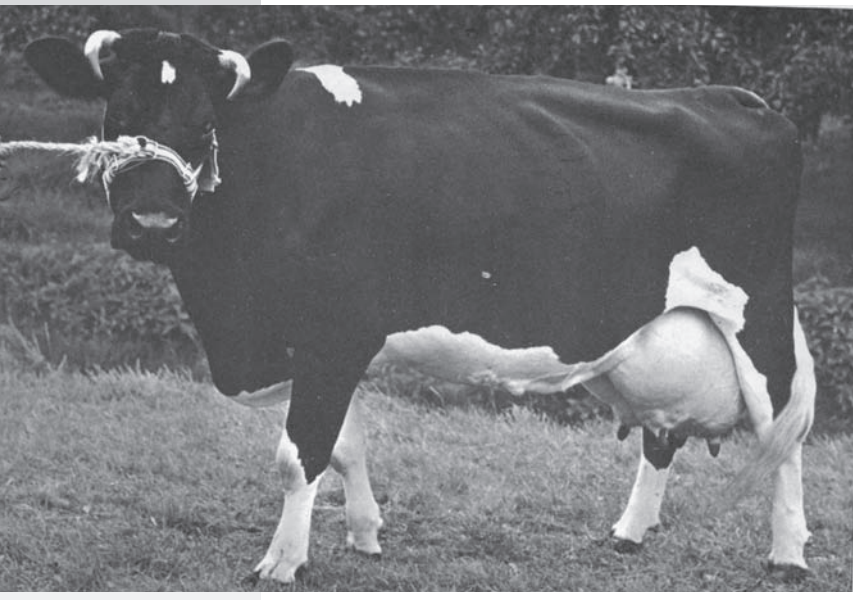

Mina 14

D. Vlaar en Martha Sjerps.
Er is weer een preferente stammoeder: de zevenjarige Mina 14 van R. Vlaar.
De kampioensproductiekoe wordt dit jaar anders berekend. Er wordt gekeken naar levensproductie. Bij 70.000 kg is nr.1 Ant 21, geb. 28-4-1951, dus vijftien jaar! Eigenaar is Joh. Vlaar. Ant 21 produceerde 73.411 kg melk met 2826 kg vet in 3603 melkdagen. Dat is per dag 20.37 kg melk en 784 gr. Vet. (Drie pakjes boter per dag en dat haar leven lang!)
Zes koeien leverden de prestatie om één lactatieperiode meer dan 1000 gram vet per dag te produceren. Nr.1 is de koe van F. Wagemaker: Molenaar 72, met 1121 gram vet.
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: Nr.1 R. Vlaar. Aantal melklijsten: 20. Kg melk: 6142, met 4.08% vet en 3.29% eiwit. Aantal leden: 65. Met 1368 koeien in de controle. Geschetst: 688 kui- en 73 stierkalveren. De meeste kalveren werden in januari, februari, maart en april geboren. (Dit is tegenwoordig het hele jaar door.)
Het was een zeer druk eerste jaar voor de nieuwe controleur stamboekhouder Wiebe Kistemaker. Hij bedankt iedereen voor de prettige medewerking.

1966/1967

Jaarvergadering op 17 februari 1967 in café Oudt. Jac. Houter wordt herkozen als voorzitter. G. Laan treedt af en in zijn plaats is C.J. Schouten gekozen. Het bestuur deelt mee dat de fusiebesprekingen zijn stopgezet. Na de pauze vertelt de heer G.Stapel uit Lambertschaag over zijn zo in de belangstelling staande 'Pan stieren'. Jammer dat er weinig leden waren.
Voorjaarsstierenkeuring op 21 maart in Abbekerk en op 23 maart in Sijbekarspel. Aangeboden werden 29 éénjarige en tien oudere stieren. Centrale stierenkeuring Alkmaar: uitgekozen drie éénjarige van de leden en één oudere. Van de K.I. Sijbekarspel waren er zeven stieren. Pan 55 werd die dag kampioen, eigenaar K.I. Sijbekarspel.
Keimpe 33 van de Beukenhof (eig. P. Bontekoning) kreeg als plaatsing een 1 kl. nr.3. Deze Keimpe had als vader Blitsaerd Setskes Keimpe, moeder Sophie 29, en die had als vader Adema 21 van de Woudhoeve (de stier waar een beeld van gemaakt is).

Keimpe 33

Keimpe 33 van de Beukenhof

Met informatie van de familie Bontekoning gaan we hier verder op in: plaatsing in Alkmaar was belangrijk voor de verkoop van een jonge stier. Voor Keimpe 33 was belangstelling van de K.I.-vereniging Texel. Het stiertje werd onderzocht op ziektes, afwijkingen, conditie, vruchtbaarheid, enzovoort. Toen dat allemaal in orde was en de koper en verkoper akkoord waren over prijs en de voorwaarden, ging de nog jonge Keimpe van één jaar naar Texel. Daar kreeg hij voor zijn uiterlijk A.B. 87, een knappe verschijning! Gewild op Texel en in Friesland. In een rietje dat per vliegtuig werd verstuurd, kwamen zijn kwaliteiten op de plaats van bestemming.
Toen Keimpe genoeg afstammelingen had, kwam er een keuring: 62 mooie koeien werden geshowd. Toegekend werd een tweede premie. Toen Keimpe 33 zeven jaar was, kwam er op 3 september 1972 een tweede keuring. Deze keer ging het om het predikaat 'Preferent'. Het hele gezin Bontekoning ging naar Texel om aanwezig te zijn bij dat belangrijke gebeuren.
Er werden 92 afstammelingen getoond. De keuringseisen waren zwaar. Keimpe redde het net niet.

Hij kreeg het predikaat 'Keurstier', geen preferent. Gerdien en Piet Bontekoning zijn nu 'met pensioen'', maar hun hobby en kunde in het fokken van stieren en goede melkkoeien, hebben ze doorgegeven aan zoon Jaap op de Beukenhof.

Zilveren molen

De Landbouwtentoonstelling in Opmeer was ook succesvol voor de vereniging met tien eerste, twee tweede en zes derde prijzen. Nel 10 van de Fa. Roskam van Diepen werd reservekampioen. Op de provinciale fokvee- en K.I.-dag in Schoorl zagen we veel bekroonde koeien van Opmeer terug. Nel 10 veroverde hier de 'Zilveren Molen' als hoogstgeplaatste bij de superproductieklasse. De andere 'super'-koeien werden als volgt beloond: *30.000 kg melk:*

1D Sophie 18 van P. Bontekoning, 1D Koeman 53 van mevr. B.Visser en 2F Betje 40 van fa. Stapel-Bras. *40.000 kg melk*: 1D Betje 38 van fa. Stapel-Bras.

Er gingen acht koeien uit Noord-Holland naar de Beneluxdemonstratie in Den Bosch. Betje 38 van Sneeker Diamant kreeg ook deze eer. Een mooie afsluiting van enkele jaren met veel eerste prijzen.

Hoewel bij de meeste boeren nu de K.I. komt, zijn er ook nog veel natuurlijke dekkingen. K.I.-dekking 476 kui- en 45 stierkalveren. Natuurlijke dekking: 184 kui- en 19 stierkalveren. Totaal geschetst: 724 kalveren. Bij de productiekampioenen zien we dat zes oudere koeien gemiddeld hun leven lang meer

BETJE 38 - 569856 KS

dan 1000 gr. vet produceren. Nr.1 is Marijtje 16 van G. Schipper met 1237 gr. vet per dag.

Nieuw in het jaarverslag is een beschouwing over financiële resultaten bij de juiste stierenkeuze. Geadviseerd werd een stier te gebruiken waarvan de productievererving bekend was. De melkprijs van Aurora is bruto *f* 6,58 per kg vet en *f* 5,80 per kg eiwit. Daar gaat aan onkosten per 100 kg *f* 6,34 af voor de melkfabriek. Kistemaker vergelijkt per leeftijd twee koeien met gelijke productie, maar met verschillende gehaltes. Het verschil in opbrengst is dan toch al gauw *f* 550,-. Op een veestapel van veertien koeien is dit *f*7700,-!

Veeteeltstudieclub

In 1966 is er een veeteeltstudieclub opgericht met dertig leden. In de wintermaanden komen zij maandelijks bijeen om over bedrijfsgerichte onderwer-

V.l.n.r. Sjaak Sneek, Gré Mantel, Joop Sneek, Cor Mantel. Met koe Koeman 53, Koeman 64 en Marie 53

pen te praten. Daarnaast zijn er interessante excursies naar eigen collega's of buiten de regio.

De handel in fokvee werd dit jaar ernstig belemmerd door mond-en-klauwzeer in het buitenland.
Bij de leden zien we dat wegens bedrijfsbeëindiging A. Berkhout (Oosterstraat) en Jn Visser (Westerstraat) bedanken. Het bedrijf van M. Wijdenes (Westerstraat)wordt voortgezet door zijn zoon C. Wijdenes. Nieuw lid is Nic Vriend (Oosterstraat 73).
Bedrijfsgemiddelde: nr1 P.A. Stam. Aantal melklijsten: 11. Kg melk: 6582, met 4.20% vet en 3.45% eiwit. Aantal melkdagen: 340.
Aantal leden: 64. Aantal koeien in controle: 1405.

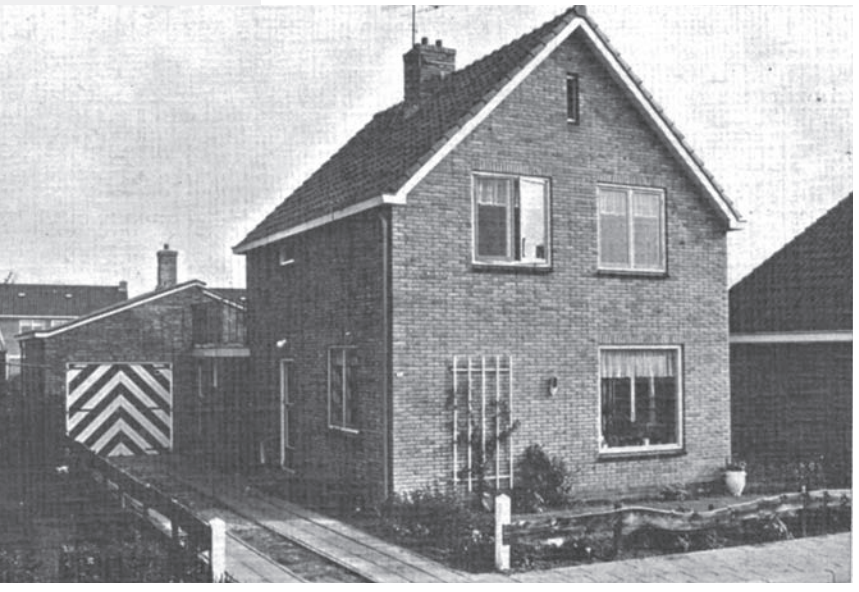

Woonhuis met daarachter kantoor en garage van Rundveefokvereniging De Samenwerking te Sijbekarspel

1967/1968

Jaarvergadering in café De Moel, belangstelling goed. Bestuursverkiezing: aftredend M. Wijdenes, gekozen F. Koelemeij. Door aanschaf van drie nieuwe unsters (daar wordt door de monsternemer de melk mee gewogen) werden drie oude verloot. Eerst won de voorzitter er één en toen de penningmeester. Welk lid de gelukkige was, wordt niet vermeld. Een agendapunt was de computer! Na enige uitleg waren er al enige optimistische geluiden. Na de pauze een lezing met dia's over de opbouw van verschillende bloedlijnen, door de heer C. de Waal. Interessant onderwerp met aandachtig gehoor. Twaalf uur sloot de voorzitter de vergadering.
De formulieren voor de monstername worden voortaan door een centrale computer gemaakt. Aan de leden wordt gevraagd erop te letten dat zijzelf de juiste gegevens opgeven.
Voorjaarsstierenkeuring op 14 en 19 maart, allebei in Sijbekarspel. Cor Timmerman kwam met negen eenjarige Romano's, Piet Bontekoning met vijf stiertjes van de Beukenhof, Renier Vlaar met vijf Spoormannen, Jan Vlaar vier keer met een Roland, Piet Stam probeerde het met drie stiertjes. Wagemaker en Roskam hadden zeker een goed kuikalverenjaar, want anders waren zij de grootste inzenders. Naar Noord-Hollandse stiertjes met goede papieren is veel vraag. Het zijn bijna altijd dezelfde boeren die naast melkvee stieren fokken. Het is een vak apart, een stier stelt eisen aan 'zijn huisvesting' en aan de 'omgangsvormen van de boer'.
Centrale Stierenkeuring Alkmaar:
4 stieren van leden:

Pan 44 van de Beukenhof	1e klasse No.1
Pan 46 van de Beukenhof	1e klasse No.3
Roland 31	1e klasse No.1
Ahorn 2 van maatschap Akerendam	2e klasse No.2

Sultan van Blokland kampioen van K.I. Sijbekarspel Pan 55 werd deze keer reservekampioen.
In Opmeer kregen 14 koeien 7 eerste, 3 tweede en 4 derde prijzen. Op de provinciale fokveedag in Schoorl een 1A premie voor mevr. B. Visser met een zeer goede eigenaarsgroep.

Liefdevolle verzorging

Zes koeien krijgen het predikaat preferente stammoeder. Dat dit ook postuum wordt verleend blijkt wel uit het feit dat Ant 21 van Joh. Vlaar, Lena van Piet Vriend, Truus 5 van Joh. Sneek en Nel 10 reeds zijn gestorven of verkocht. Sophie 21 van Bontekoning en Koeman 53 van mevr. B. Visser zijn nog op de bedrijven aanwezig. Deze koeien - die zo waardevol zijn voor de fokkerij - krijgen vaak veel aparte liefdevolle verzorging. Als ze overlijden of om ziekte moeten worden afgevoerd, voelt dit voor de veehouder als een groot verlies.
Nieuw lid is C.J. Neefjes, hij is komen wonen op het bedrijf van Abma (Westerstr. 91), die is vertrokken.
Bedrijfsgemiddelde: Voor 2e keer achtereen P.A. Stam. Aantal melklijsten: 14.Kg melk: 6254, met 4.27% vet en 3.43% eiwit. Aantal melklijsten: 309.
Aantal leden 65. Koeien in controle: 1440. 24 Leden

WAT KOST U TEPELBETRAPPEN?

Veel narigheid, mislukte melklijsten en veel geld door produktie-verlies.

Voorkom dit alles door tijdig de alom bekende
LOUTER UIERNETTEN
te kopen.

- geheel verstelbaar
- zeer gemakkelijk te bevestigen
- ontwikkeld aan de hand van praktijkervaringen.

Vraagt Uw leverancier naar de
LOUTER UIERNETTEN
Prijs f. 43,– excl. BTW
Waar niet verkrijgbaar zenden wij rechtstreeks per post, vanaf 2 stuks franko.

JAC. LOUTER, Oosterstraat 9-13, Benningbroek, Tel. (02299) 331

niet in de eiwitcontrole. Geschetst: 683 kui- en 55 stierkalveren.

1968/1969

Er is een fusie tot stand gekomen. Niet met Abbekerk en Aartswoud, maar met Berkhout. Daardoor is het bestuur uitgebreid met de heer S. Moeijes P.zn en de heer Jb. Burger, beiden van Berkhout. Deze fokvereniging telt 38 leden met 848 koeien en Sijbekarspel telt 65 leden met 1440 koeien. Totaal dus 103 leden met 2288 koeien. Drieweekse controle: 29 leden met 677 koeien. Vierweekse controle: 36 leden met 763 koeien. Eiwitcontrole: 41 leden met 993 koeien.

Berkhout staat als vereniging op de tweede plaats in Noord-Holland. Sijbekarspel eindigde in 1967 op de veertiende plaats. Door de uitbreiding van werkzaamheden komt mej. B.M.C. Vlaar op kantoor werken. Berkhout houdt zijn eigen monsternemers. Hier stopt Jb. Huisman na negen jaar. De heer C.J. Spruit neemt zijn werk over.

Voorjaarsstierenkeuring nu ook met dieren uit Berkhout en omgeving. Dertig eenjarige uit Sijbekarspel, vijftien uit Berkhout. Over de centrale keuring in Alkmaar wordt niets vermeld.

Bij de rubriek erelijsten komen nu veel andere namen voor. Dertig oudere koeien gaven meer dan 1000 gr. vet per dag, 18 hiervan zijn koeien uit Sijbekarspel en Benningbroek. De beste hiervan is Annie 3 - acht jaar oud - van Piet Vriend met 1232 gr. vet per dag.

Er komen vijf preferente stammoeders bij, drie van hier: Annie 3 van Piet Vriend, Betje 40 van fa. Stapel-Bras en Beatris 11 van P.A. Stam.

Eiwitonderzoek

Kistemaker benadrukt nog eens het belang van eiwitonderzoek. Eiwit gaat een belangrijke plaats innemen bij de uitbetaling van de melkfabriek. De kosten bij drieweekse controle *f* 3,50 per koe per jaar. Bij vierweekse controle *f* 2,50 per jaar. 'Iedere maand dat u er eerder mee begint is winst', spoort hij de leden aan.

Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: de eerste vier

plaatsen gaan naar Berkhout. Op de vijfde plek staat de eerste van Sijbekarspel: voor de derde keer P.A. Stam. Aantal melklijsten: 17. Kg melk: 5934, met 4.18% vet en 3.41% eiwit. Aantal melkdagen: 300.
Bedankt als lid: Jac. Middelbeek (Westerstr. 93), maatschap Akerendam (Westerstr. 79) en C. Klaver Cz. (Westerstr. 102). Op dit bedrijf gaat J.J. Koopman verder als nieuw lid.
Sijbekarspel 63 leden, Berkhout 36 leden, totaal aantal koeien 2286.

1969/1970

Naast de jaarvergadering was er nog een buitengewone ledenvergadering om de mogelijkheden te bespreken voor een nog grotere fusie. Daar dit uiteindelijk op niets is uitgelopen is het niet erg dat deze vergadering zo slecht werd bezocht. De belangstelling voor de jaarvergadering was goed. De heer Konijnenberg gaf een uiteenzetting over de betekenis van eiwit. Dit werd zeer gewaardeerd. Bij het bestuur zijn geen veranderingen. Mej. B.M.C. Vlaar vertrekt en op kantoor neemt Sonja Huisman haar werk over.
Voorjaarsstierenkeuring op 3 maart 1970 in Abbekerk, op 19 maart in Sijbekarspel en op 14 maart in Hoorn. 42 eenjarige stieren, waarvan 28 uit Sijbekarspel en 15 oudere stieren waarvan 2 van leden en 9 van K.I. Sijbekarspel. Op de centrale stierenkeuring in Alkmaar behaalden onze leden de volgende resultaten: Eenjarige stieren: 1A Keimps 65 van de Beukenhof, P. Bontekoning; 1B Sijbekarspelder Ademo 36, F. Wagemaker; 2C Jojan van de Slothoeve, J.J. Koopman; 1B Keimpe 63 van de Beukenhof, P. Bontekoning; 3A Attila 44, F. Koelemeij. Oudere stieren: 1E Pan 107, C. Timmerman; 2A Jonkheer 19, fa. Roskam/van Diepen. Pan 55 werd kampioen en Tanja's Ferdinant reservekampioen.
Bij de erelijsten van de oudere koeien zijn er 36 dieren die meer dan 1000 gram vet per dag produceren. 22 koeien komen uit Sijbekarspel/Benningbroek. No.1 daarvan is Cornelia 85, 9 jaar, van fa. Roskam/van Diepen met per dag 31,89 kg melk en 1301 grammen vet.
Er komen 4 preferente stammoeders bij: Molenaar 48 en 72 van F. Wagemaker, Trijntje van fa. Roskam/van Diepen en Eefje 20 van R. Vlaar.

De standaard koe

Er is iets nieuws ingevoerd: de standaard koe. Dit is een denkbeeldige koe van acht jaar oud in de tweede maand van de lactatie. Bij iedere monstername wordt elke koe omgerekend naar de denkbeeldige koe. Aan deze standaard koe kan de veehouder zien of huisvesting, voer en gezondheid in balans zijn, of dat hij maatregelen moet nemen.
Gemiddelde bedrijfsuitkomsten: nr.1 G.S. Schipper. Aantal melklijsten: 15. Kg melk: 6716 met 4.23% vet. Geen eiwitcontrole. Aantal melkdagen: 314.
Afgevoerd als lid: Boerderij Avondlicht te Hoorn. In Berkhout vestigde zich de fam. C. Veldhuizen. Aantal leden: 98 met 2424 koeien. Dat is per bedrijf gemiddeld 25 koeien.

Terugkijkend op deze tien jaren, denk ik allereerst aan de jubileumfokveedag. De wisseling van de heer Arie Zeilemaker met de heer Wiebe Kistemaker. De bouw van het nieuwe kantoor met woonhuis. Op 7 juni 1968 draaide de vereniging mee in de veelbesproken computer. De melk wordt sinds 1965 uitbetaald op vet en eiwit. In 1970 zijn er bij de vereniging twaalf bedrijven met een melktank. In onze dorpen zijn er dan nog 65 boerenbedrijven. Hoe het met de veefokkerij verder gaat, kunt u in de volgende Kroniek lezen.

Annie Vlaar-Oudeman

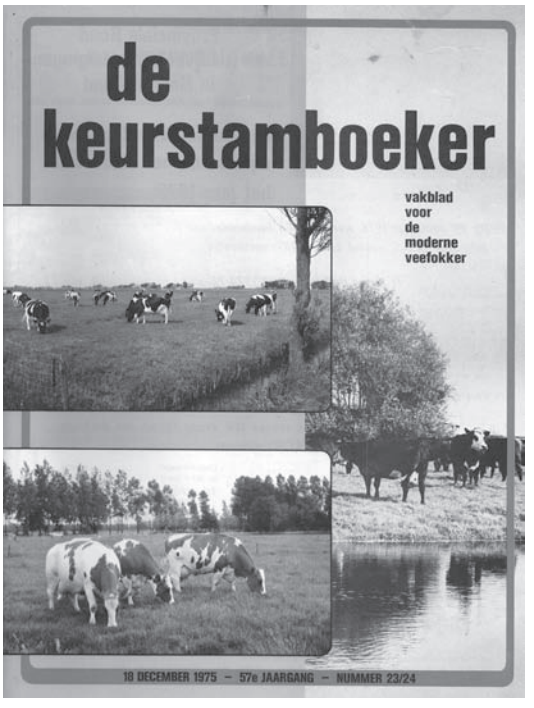

De Ambachtsheerlijkheid van Sijbekarspel en Benningbroek

Bij de Akte van Verlating van 1581, waarbij gesteld werd dat een vergelijk met Philips II niet mogelijk was, werd door de Staten Generaal de Spaanse koning niet langer geaccepteerd als hoogste macht. Hiermee werd de vorst, Philips II, afgezworen en gingen al zijn rechten over op de Staten van de afzonderlijke provincies. Voor Sijbekarspel en Benningbroek betekende dit, dat de Staten van Holland en West-Friesland voortaan in de rechten traden van de vorst. De rechten werden vaak voor een bepaalde periode verpacht. Onder de rechten vielen bijvoorbeeld het vis- en jachtrecht. Belangrijk was natuurlijk het recht tot het innen van belastingen en het benoemen van functionarissen.

Tiende penning

Een van de belangrijkste belastingen was de 'tiende penning', een belasting van tien procent op bepaalde, omschreven producten, een soort omzetbelasting. Zo kende Benningbroek in de achttiende eeuw nog: 'De oosterse vlastiende'. Ook het aanstellen van overheidsdienaren was aan rechten gebonden.
In Sijbekarspel-Benningbroek werden destijds de schout, de secretaris en de bode door de rekenkamer van de Staten aangesteld. De stede Sijbekarspel-Benningbroek moest jaarlijks voor deze overheidsdienaren rechten betalen, ook wel recognitie genoemd. De schout kostte per jaar *ƒ* 45, de secretaris *ƒ* 12 en de bode *ƒ* 2 en tien stuivers.
Zo waren er ook beroepen die jaarlijks voor hun rechten moesten betalen, waaronder de molenaar voor het windrecht.
Vele rechten brachten toen jaarlijks naar verhouding slechts een klein bedrag in het laatje. De betalingen voor de rechten waren in feite belastingen die men moest betalen. Inkomstenbelasting kende men niet in de zeventiende en achttiende eeuw. Om deze te kunnen heffen, moest de overheid een goed werkend bevolkingsregister hebben. De kerken hielden destijds weliswaar registers bij van dopen, trouwen en begraven, doch daarmee heb je nog geen bevolkingsregister. Pas in de negentiende eeuw werden de bevolkingsregisters effectief.

Rechten in leen

De administratie, de inning en de correspondentie over de rechten, was tot 1798 echter ingewikkeld. Om een en ander te vereenvoudigen, besloten de Staten regelmatig om voor een aantal steden de rechten in leen te geven. Men kon deze rechten dan voor zijn leven kopen.
Ten einde te voorkomen dat de steden met een vreemde ambachtsheer opgezadeld werden, besloten de meeste steden om de rechten dan maar zelf te kopen.

Zo worden op 23 maart 1722 in Den Haag 'in de Castelenye van den Hove van Hollandt verscheijde parthijen Tienden en Landen' verkocht. De 'Oosterse Koorn en Vlastienden' en de 'Westertienden' van Benningbroek worden ook te koop aangeboden. Dit zijn heffingen van tien procent op akkerbouwproducten. De Stede Sijbekarspel-Benningbroek is niet in Den Haag geweest om de rechten te kopen. De rechten betreffen immers slechts het dorp Benningbroek en het is daardoor geen zaak voor de Stede Sijbekarspel-Benningbroek. Het is Jacob Josias van Bredenhof, de heer van Etersheim etcetera, die voornoemde rechten van Benningbroek in 1722 voor *ƒ* 7900 koopt. Volgens de opgave van Den Haag zouden de 'Oosterse Koorn en Vlastienden' jaarlijks *ƒ* 418 en de 'Westertienden' van Benningbroek *ƒ* 110 opbrengen. De secretaris van de stede heeft het kennelijk nagerekend, want hij schrijft in de kantlijn van de aanbiedingsbrief van de Staten, dat de opbrengsten respectievelijk *ƒ* 330 en *ƒ* 80 zijn. Indien dit juist is, dan heeft Van Bredenhof *ƒ* 7900 betaald om jaarlijks maar *ƒ* 410 aan revenuen te ontvangen. Dit is geen vetpot. De Staten van Holland en West-Friesland doen dus goede zaken bij het veilen van de rechten.

Heergewade

Nadat de rechten waren gekocht, moest men een procedure doorlopen voordat de koop effectief was. De procedure stamt nog uit de elfde eeuw, waarbij de graaf landerijen en rechten aan leenmannen voor het leven schonk. De leenman verplichtte zich de graaf eer te bewijzen en te ondersteunen op militair gebied. Bovendien moest de leenman bij het in ontvangst nemen van zijn rechten, militaire uitrusting beschikbaar stellen. Dit werd de 'Heergewade' genoemd. In de achttiende eeuw worden geen militaire uitrustingen meer geleverd bij de koop van de rechten. Daarvoor in de plaats is een overdrachtsbelasting gekomen, die eenmalig betaald wordt.

Door in 1722 de 'ambachtsheerlijke rechten' te kopen, treedt Van Bredenhof op als leenman van de Staten. Het betekent dat de koop slechts voor zijn leven is. Zodra hij sterft, vervallen de rechten weer aan de Staten. De leenman wordt dan ook wel door de Staten de 'sterfman' genoemd.

Sterfman

Op 9 mei 1741 schrijft secretaris Pieter van der Beets, namens de stede, aan de Staten een verzoek om de aangeboden 'Leenrechten van het heffen van de Ambachtsheerlijkheden van de Stede' te mogen kopen. Door de vroedschap wordt de burgemeester van Sijbekarspel aangewezen om namens de stede in Den Haag te onderhandelen. Pieter van der Beets gaat met hem mee. Door beide vroedschappen wordt gezamenlijk een sterfman benoemd. Men besluit een jonge knaap aan te wijzen opdat men lang plezier kan hebben van de vrijheden. Het is de vijftienjarige Bart Dirksz Laeglandt, zoon van de burgemeester van Sijbekarspel.

In 1741 worden door de Staten de volgende rechten aangeboden:
Het recht de civiele schout aan te stellen. De zittende schout moet men tot zijn dood handhaven. Na aankoop van de rechten is men *f* 25 per jaar minder verschuldigd aan de Staten.
De nieuwe ambachtsheer zal voortaan het recht hebben om de secretaris en de bode aan te stellen. De stede moet daarna *f* 14 en tien stuivers minder recognitie aan de Staten betalen.

Pech

Op 13 mei worden de heerlijke rechten in Den Haag gekocht voor *f* 4200. De overdrachtsbelasting is *f* 42 en één stuiver. Men heeft een formidabel bedrag neergeteld voor de aankoop van de rechten. Het financiële voordeel van deze transactie is slechts *f* 39 en tien stuivers per jaar.
De stede heeft wel erg veel pech, want de jonge knaap sterft op 12 mei 1752. Men heeft de *f* 4200 in elf jaar moeten afschrijven.
Dezelfde burgemeester trekt opnieuw naar Den Haag om op 9 mei 1753 dezelfde rechten te kopen. Het is de dertienjarige Cornelis Jansen Oom die nu als sterfman wordt aangewezen. Men moet dit keer *f* 55 en vier stuivers overdrachtsbelasting betalen. Het is niet duidelijk hoeveel men voor de ambachtsheerlijke rechten heeft moeten neertellen.

De omringende gemeenten zijn ook met hoge kosten bij het aankopen van de rechten geconfronteerd. Je vraagt je af waarom men zoveel over heeft voor deze zaken. De enige reden daarvoor is van psychologische aard. Men wil baas zijn in eigen huis en geen vreemden besluiten laten nemen zonder er zelf invloed op te hebben.
In 1798 is het leenstelsel afgeschaft.

Louis de Boer

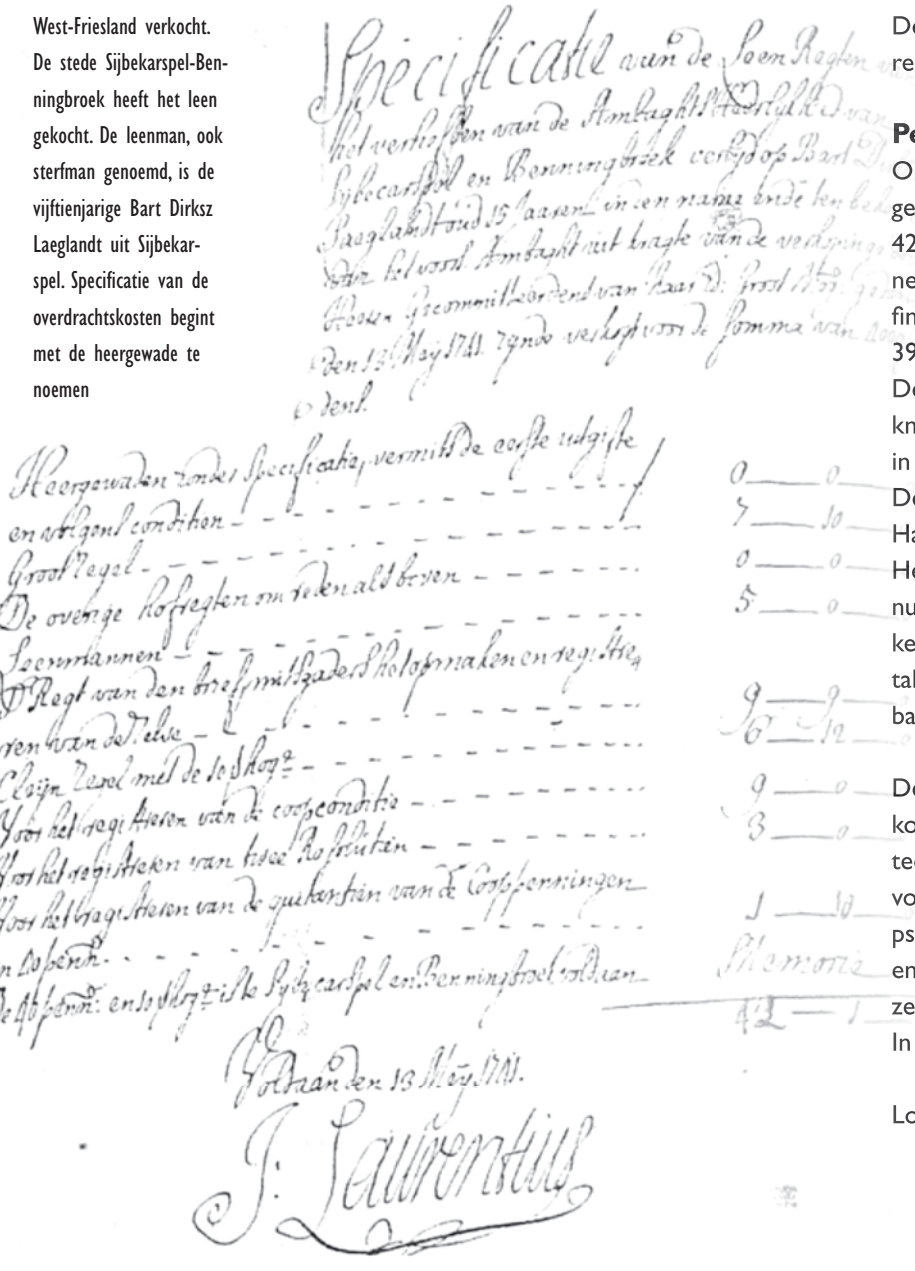

De specificatie van de overdrachtskosten van de Ambachtsheerlijkheid van Sijbekarspel en Benningbroek. De rechten zijn op 13 mei 1741 in Den Haag door de Staten van Holland en West-Friesland verkocht. De stede Sijbekarspel-Benningbroek heeft het leen gekocht. De leenman, ook sterfman genoemd, is de vijftienjarige Bart Dirksz Laeglandt uit Sijbekarspel. Specificatie van de overdrachtskosten begint met de heergewade te noemen

Herinneringen van Aagje Govers-Koomen

Op 27 juli jongstleden brachten wij (Martha Sjerps en Els Haakma) een bezoek aan mevrouw Aagje Govers-Koomen. Van oorsprong is zij geen Sijbekarspelse of Benningbroekse. Wel heeft zij samen met haar man Klaas Govers twaalf jaar gewoond aan wat nu Westerstraat 91 is. Mevrouw Govers heeft hier plezierige herinneringen aan en wilde ons hier graag over vertellen. We werden heel hartelijk ontvangen. We troffen haar blijmoedig, kwiek en nog erg jeugdig uitziend aan. 'Wat een energieke uitstraling voor een 87-jarige,' zeiden we na afloop van het gesprek.

Aagje Govers-Koomen

Goede rapporten

Aagje, zoals ze werd genoemd door haar ouders Klaas Komen en Niesje Winkel, werd in 1923 geboren op 25 augustus te Bobeldijk. 'Ik was de jongste in een gezin met twee kinderen en had een oudere zus. Helaas is zij verdrietig genoeg op 62-jarige leeftijd overleden. Ik ging naar de lagere school in Berkhout en vond het leren en vooral het lezen erg leuk. Ik haalde goede rapporten en toen ik in de zevende klas zat kwam de hoofdmeester bij ons thuis. Het was niet vanzelfsprekend dat kinderen en vooral meisjes door gingen leren, enkelen gingen wel naar de huishoudschool. De meester sprak met mijn vader en vond dat ik naar de ULO moest gaan, omdat ik goed mee kon komen. Hij heeft ervoor gezorgd dat ik dan ook naar de ULO in Hoorn aan de Draafsingel kon gaan. Ik was erg blij dat ik door kon leren.'

Hard leren

'Het was voor mij heel nieuw om op de fiets naar Hoorn te gaan. Het was hard leren en weinig vakantie. We hadden drie weken grote vakantie, verder één weekje paas- en één weekje kerstvakantie. Wat een verschil met nu. Na het behalen van mijn diploma, wilde ik naar de kweekschool gaan om onderwijzeres te worden. Het was geen beste tijd, crisis en de dreiging van oorlog stond voor de deur. Er was veel armoede. De rekeningen konden soms niet meteen betaald worden. Vader ging dan op zaterdag de rekening van de kapper of fietsenmaker betalen.

Ook gingen we niet veel uit. Ik ging soms te logeren bij Alie Schoen, een schoolvriendin die in Benningbroek woonde. Dan was er een zang- of gymuitvoering van twee uur 's middags tot acht uur in de avond. Ik werd gevraagd om lid te worden van de Vrije Vogels. Dit was een Vrijzinnig Hervormde jeugdvereniging onder leiding van mevrouw Boudet. Hier nam ik actief deel aan en ik maakte verslagen van de bijeenkomsten. Ik heb nog een verslag uit augustus 1944 van een bijeenkomst in Hauwert. Er waren zestig bezoekers uit Alkmaar. Het was een geslaagde avond en ik heb het verslag (zie pag. 30 en 31) altijd bewaard. Ik heb hier altijd veel plezier in gehad en was actief in de vereniging. De contacten met allerlei verschillende mensen waren voor mij inspirerend.'

Vooruitstaande tanden

'Zoals gezegd wilde ik na de ULO in 1939 naar de kweekschool, maar dat zat er niet meer in. Ik had vooruitstaande tanden en kwam voor een beugel bij tandarts Loots in Hoorn terecht. De tandarts was nog jong en hij was bezig de schooltandartsverzorging voor West-Friesland op de zetten. Ik had mijn ULO-diploma gehaald en kon het goed met de tandarts vinden. Hij heeft me gevraagd zijn assistente te worden. Omdat de kweekschool er niet meer inzat, ben ik bij hem in dienst gegaan. Ik hield de klantenkaarten bij en hielp met steriliseren. Er werd voor het werk een auto gehuurd bij garage Kok. De eerste vrouw van de tandarts overleed op jonge leeftijd. Ik ben nog op de bruiloft van zijn tweede huwelijk geweest.

Naast het werk ben ik naar de handelsavondschool in Hoorn gegaan. Ik mocht meteen naar de derde klas en volgde een boekhoudcursus bij de heer Postma. Het was oorlog en in 1944 kwam alles, ook de schooltandartsverzorging stil te liggen. Het was een moeilijke tijd en er was bijna niets meer.

Ik heb altijd contact gehouden met familie Loots. Was op hun veertigjarig huwelijksfeest en nu heb ik nog contact met de jongste dochter.'

Kermis

'Op een kermis ben ik mijn man Klaas Govers tegengekomen. Al snel leek hij voor mij bestemd te zijn. Hij was zeven jaar ouder en we mochten elkaar. Hij was vrolijk en muzikaal. Tijdens zijn diensttijd is moeder Govers overleden. Hij kwam veel bij ons thuis over de vloer. Bij ons thuis was het gezellig en we zongen veel in huis.

We hebben een mooie verkeringstijd gehad, ondanks dat het oorlog was. Er was niet veel te beleven en te doen. We gingen niet veel uit. Soms naar een toneel- of gymuitvoering of een "bonte avond", zoals dat toen genoemd werk. Daar genoten we erg van. Na de oorlog, in 1945 - ik was toen 22 jaar - zijn we getrouwd. Er was niet veel, alles was op de bon. Het bruiloftsfeest werd op de koegang gevierd. Ik had wel een witte trouwjurk aan. Hier was ik erg trots op. In die tijd trouwden er niet zoveel meisjes in het wit. Voorlopig gingen we wonen op de boerderij aan de Noordschermerdijk in Oterleek. We werkten hard, er moest veel opgebouwd worden.'

Benningbroeker geeltjes

'Mijn opa Zeger Winkel en oma Geertje Mantel van moeders kant (Niesje Winkel) hadden de boerderij aan de Westerstraat in Sijbekarspel. Mijn moeder was de oudste dochter in een gezin met vijf kinderen. De jongste zus van mijn moeder zat in die tijd samen met haar man Arie Zeilemaker op die boerderij van opa en oma. Arie kreeg iets aan zijn handen. Kon toen niet meer melken en het verdere werk doen. Eerst was er sprake van dat de kleindochter op de boerderij zou komen. Dit is niet doorgegaan en zo zijn wij in 1946 op de boerderij terecht gekomen. We konden de boerderij voor twaalf jaar huren van opa.

We waren jong en werkten hard om een bestaan op te bouwen. Er was veel werk te doen. Het was een gemengd bedrijf met 15 ha grond. Koeien, landbouwgewassen en een fruittuin met 130 fruitbomen. De appels heetten Benningbroeker geeltjes. Het fruit ging met de vrachtauto van Klaas de Graaf naar de veiling.'

Gemoedelijker

'We waren al snel vertrouwd in Sijbekarspel en vonden onze draai. De mensen waren hier veel gemoedelijker dan in de Schermer. Daar waren ze wat statiger, zal ik maar zeggen. Naast het harde werken wilden we allebei actief zijn in het verenigingsleven. Er was in die tijd nog niet zoveel te doen in het dorp. Zelf ben ik bij de plattelandsvrouwen gegaan en er erg actief in geweest. Zat ook zes jaar in het bestuur. De vrouw van dokter de Vries was voorzitster. Nel Helder-Huygens van boerderij Aekerendam zat ook in het bestuur, samen met Ant Clay en mevrouw Leeuw-Kistemaker die woonde op het kantoor in Benningbroek.'

Zangvereniging

'Mijn man richtte samen met Jan Kistemaker en meester Jan van Essen een zangvereniging op. Ze gingen samen door het dorp om leden te werven en dit lukte. Meester Van Essen werd dirigent van de vereniging. Zoals gezegd was mijn man heel muzikaal. Hij speelde piano uit het hoofd, speelde overal bij uitvoeringen van de gym en het koor. Er werden bonte avonden gehouden in het café, waar veel belangstelling voor was. Onze drie kinderen zijn in Sijbekarspel geboren. Rini, de oudste dochter werd in 1948 geboren. Hierna kwam Klaas en Gerda als jongste. Dokter De Vries was een prima dokter, heel geruststellend. Na de bevallingen kreeg ik altijd een staalinjectie. Bij mevrouw De Vries mocht ik dan op een schoon laken op bed onder de rode lamp.

Het overlijden van mijn vader was een grote klap voor mij.

In de loop der jaren hebben we veel vrienden en

Foto rechts: Transportbedrijf Klaas de Graaf

kennissen gemaakt in het dorp. We gingen onder anderen om met Jaap en Gert Houter, met Frans Feld en Frans Koelemeij. Allemaal gezellige mensen waar we het goed mee konden vinden. De kinderen gingen naar de lagere school. Ze waren ook muzikaal. Klaas kreeg pianoles, later Rini ook en Gerda kreeg zangles. Er werd bij ons thuis dus veel aan muziek gedaan en we zongen graag samen.'

Klederdracht

'Ik heb één keer in West-Friese klederdracht gelopen op de landbouwtentoonstelling in Opmeer. De kap van opoe is verkocht, maar veel later, toen Rini bij de Schermerdansgroep was, is de kap weer teruggekocht.

De jaren gingen snel. Zoals gezegd huurden we de boerderij van opa voor twaalf jaar. Voordat de huurtijd verstreken was, richtten we onze aandacht op de nabije toekomst. Inmiddels was mijn schoonvader zeventig jaar en het werk op de boerderij in Oterleek met 21 ha grond, werd hem te zwaar. Toen werd er besloten dat we terug zouden gaan naar de boerderij van schoonvader.

In 1958 verhuisden we dus terug naar Noordschermerdijk nummer 4 in Oterleek.

Al met al hebben we altijd met veel plezier en goede herinneringen terug gezien op onze tijd in Sijbekarspel /Benningbroek.'

Wennen

'Samen met mijn man hebben we de boerderij gerund tot 1986. Ook hier hebben we nooit stilgezeten. In het begin was het wel even wennen, we kenden er niet zoveel mensen. Er waren nog wel enkele oude bekenden die ik weer tegenkwam. Zoals Berend van Dalfsen. Hij was leraar in Oterleek. Ik was blij dit bekende gezicht weer te zien. Het contact is altijd gebleven. Ik kwam ook weer bij de plattelandsvrouwen en heb zes jaar in het bestuur gezeten en ook zes jaar in het landelijke bestuur als penningmeester. In 1986 zijn we van de boerderij gegaan naar onze huidige woning. Dochter Gerda met haar man zijn toen in de boerderij getrokken.

Ik heb samen met mijn man en de kinderen mooie jaren gehad. We hebben veel samen gedaan en gedeeld. We gingen op vakantie en hadden allebei onze eigen bezigheden. Daarnaast veel lief en ook leed gedeeld. Verdriet is ons en ook mij niet bespaard gebleven. In 2004 heb ik mijn man verloren. Ik heb hem de laatste jaren tot aan zijn dood verzorgd. In 2005 is mijn schoonzoon plotseling overleden en nog geen jaar later overleed Rini, mijn oudste dochter.'

Positieve instelling

'Dit zijn wel klappen geweest, maar ik heb altijd een positieve instelling gehad. Niet zeuren, het leven gaat verder. Tel je zegeningen, er blijft altijd nog genoeg over waarvoor ik kan leven. Met Gerda, mijn jongste en nog enige dochter, heb ik een goed contact. Ik heb lieve kleinkinderen. Elk jaar ga ik nog op vakantie. Ik ben nog steeds lid van de plattelandsvrouwen en ga naar de Anbo-bijeenkomsten in het café hier tegenover mijn huis. Ik mag graag kaarten maken en lees graag, ik ben altijd al een lezer geweest, soms wel twee boeken per week. Ook rummicuppen doe ik graag.

Ik ben erg dankbaar voor het leven dat ik tot nu toe heb gehad. Ik woon nog zelfstandig, krijg wel eens per week hulp bij het schoonmaken. Met behulp van een hovenier hou ik mijn eigen tuin nog bij. En ik kook nog elke dag mijn eigen potje. Nee, ik heb niets te klagen en hoop dat ik op deze manier door mag gaan.

Nu sta ik ingeschreven bij Sweelinckhof in Wognum. Als er plaats komt, ga ik verhuizen.'

Martha Sjerps en Els Haakma

Verslag van de Streekbijeenkomst te Hauwert
gehouden op Zondag 13 Aug. '44.

's Zaterdags waren reeds een zestig jongelui uit Alkmaar gearriveerd om een hele boel in Hauwert door te brengen. Ze brachten mooi weer mee en een zeer goed humeur. Dezelfde avond waren ze al gewend en na lekker in het stro geslapen te hebben, was het vroeg reveille de volgende dag, want er zouden ook dan leden uit het Gewest komen. 's Morgens om 10 uur begon de kerk o.l.v. ds. Klein Wassink van Alkmaar. Deze had als tekst gekozen „Wat zoekt gij?" naar aanleiding van een gedeelte uit de Bergrede, Zoekt en gij zult vinden enz. Een uitstekend gekozen tekst en een uitleg, waar wij allen stil van werden en we moesten bij ons zelf erkennen, dat we ook zoekende waren en maar niet wisten, wat we zochten en hoe we die onrust uit moesten ~~uit~~spreken. De Alkmaarders zongen „Wilt heden nu treden" en „Het leven is een krijgstanen" en daarmee was deze mooie kerkdienst ten einde. Nu ging het in optocht naar buiten Weeder, waar de broodmaaltijd gehouden zou worden. Met ± 120 jongelui zaten we onder de vruchtbomen, stad en land bij elkaar. Na een gezellige broodmaaltijd met karnemelk, gaven de Alkmaarders enige volksdansen ten beste, wat veel in de smaak

viel. Nu volgde de inleiding van Cor Termaat over „Ontspanning". Wat is ontspanning en wat doet men in zijn vrije tijd? Doet men dan iets voor zichzelf of ookwel voor een ander? Spreker kreeg talloze vragen en hij beantwoordde de vragers met een afdoend antwoord, noemde tenslotte het spreekwoord „Heb Uw naasten lief" en eindigde hiermee zijn inleiding. Nu waren de voordrachten aan de beurt. Afd. Hauwert begon met het zingen van het „West-Friese volkslied" en „Strijdt ed' lers strijd toch". Nu Annie Hes uit Spanbroek met „Niks an vôngen", een West-Fries stukje in klederdracht, dan Marie Groot uit Andijk met de Wildzang van Joost van den Vondel, wat ze keurig naar voren bracht en een meisje uit Bovenkarspel met „Verbeelding". Ter afwisseling van de gedichtjes gaf de Alkmaarse band een paar nummers en in deze tijd konden de Hauwerters zich verkleden voor de volksdans „De Driekusman", wat heel goed werd uitgevoerd. Daarna werden er 6 spreekwoorden uitgebeeld. Hieraan was nog een wedstrijd verbonden, wie ze alle zes goed had, kon een tros druiven winnen, 3 prijzen in eetbare waar. Dit viel ook in de smaak. Nu de handbalwedstrijd Alkmaar-West-Friesland, welke de laatste won met 2-1, met een luid hoeratje van de West-Friesen. Nu volgde sluiting door Jan Koster en een woord van waardering voor deze geslaagde Jeugddag door den heer J. Wit, lid van de Jeugdraad. Allen gingen om kwart over vijf tevreden huiswaarts.

Oorlogsjaren in Benningbroek en Sijbekarspel

De Tweede Wereldoorlog ligt meer dan 65 jaar achter ons, maar de herinneringen daaraan zijn nogal altijd levendig en krachtig.
Opvallend is dat de kinderen van nu een grote belangstelling hebben voor het erfgoed van de oorlog. Dat zie je ook op basisschool De Kraaienboom in Benningbroek, waar leerkracht Lotte Nijsse lessen omgevingsgeschiedenis geeft. De leerlingen krijgen met deze lessen een beeld van wat jaren van bezetting en onderdrukking betekenden voor de inwoners van de dorpen in de jaren 1940 tot 1945.

Hans Boontjes, Peter Sasburg en Arie Korver, zomer 1960 op het schoolplein in Benningbroek

Zelf ben ik ook een kind van na de oorlog (geboren op 2 januari 1948) en ik vraag me weleens af: wat zijn mijn herinneringen aan die oorlog? Ik zocht na schooltijd naar lege kogelhulzen en rookte met mijn vriendjes Hans Boontjes en Arie Korver stiekem oorlogssigaretten, tot we er misselijk van werden. Op school las meester Dijkstra voor uit het boekje *Verdrukking, verzet en victorie*, omdat hij vond dat de jeugd zo weinig wist van de oorlogsjaren.

Doodstil

De oorlog was vroeger bij ons thuis vooral voelbaar in en om 4 en 5 mei. Op 4 mei 's avonds mocht je niet meer naar buiten. Tegen acht uur zaten we met elkaar in de kamer voor de televisie en twee lange minuten was het doodstil. Mijn moeder zat zachtjes te huilen en mijn vader keek zwijgend en streng door het raam naar buiten.
Je begreep eigenlijk niet precies waarom. Het enige wat je kreeg te horen van je ouders, was wie goed en wie fout waren in de oorlog. Maar dat was toen allemaal niet zo duidelijk voor je.
En de dag daarna was het groot feest in het dorp, bevrijding! De vlag, die een dag eerder nog halfstok hing, wapperde fier in de wind voor ons huis.
Als kind deed je mee aan een optocht; bovenop een oranje versierde boerenkar met aardappelkistjes vol sinaasappels, werd je naar een feestterrein gereden. Zaklopen en Nederlandse vlaggetjes in een stoof proberen te steken waren enkele van de activiteiten.
's Avonds gingen vader en moeder naar een bevrijdingsbal met uitbundige muziek en dans in het licht van vele gekleurde lampjes.

Documentaire

Nu, voor mij zo'n vijftig jaar later, is die oorlog weer heel dichtbij gekomen. Onder meer door mijn werk als uitgever. In 2006 verscheen het boek *Een kind in het donker* over de herinneringen van Max Cardozo die moest onderduiken. In 2009 heb ik een documentaire met handleiding en kinderboek gemaakt over *Onderduik in West-Friesland* en in voorbereiding is een gelijksoortig project over *Verzet in West-Friesland*.
Ik begin me steeds meer af te vragen: hoe is het voor mij om in vrijheid te kunnen leven? Bovendien probeer ik na te denken over wat ik kan doen voor de vrijheid van een ander.

Met het oog op de lezing over de Tweede Wereldoorlog, die ik op 16 april 2010 mocht geven in café De Roode Leeuw, heb ik vooraf gesproken met een aantal inwoners over de oorlogsjaren in de dorpen Benningbroek en Sijbekarspel.
Het waren kinderen en jong volwassenen van toen, die hun herinneringen aan mij hebben verteld over moeilijke en verwarrende oorlogsjaren. Verhalen die zij nu pas konden en wilden vertellen.
Voor deze Kroniek heb ik vier korte verhalen geschreven over vier inwoners.
Een indrukwekkende impressie van oorlogsjaren in Benningbroek en Sijbekarspel.

Gerdina Clay

Schoolfoto van de 8-jarige Gerdina Clay

Gerdina Clay, acht jaar in 1944, woonde met haar vader Jacob, moeder Antje en oudere zussen Klazina en Geer op de boerderij Beukenhof in de jaren 1940-1945.
De lagere school was vanaf 1943 dicht, daarom werd er wekelijks bij iemand thuis lesgegeven in de huiskamer door juf Bakker.
Gerdina vertelt: "In 1944 werden bij ons op de boerderij Duitse soldaten ingekwartierd. Zo'n acht man met een officier. Daar waren mijn ouders niet 'bloid' mee, maar wat moest je anders? Dat inkwartieren was bij wijze van spreken een vordering van de Duitsers via de gemeente. Ingesteld door rijkscommissaris Seyss-Inquart en natuurlijk gevolgd door de aangestelde NSB-burgemeesters. Dat zag je ook in Sijbekarspel met NSB-burgemeester Künnen, die woonde naast de NSB'ers Jasper en Marie Vos."
De familie Posch van boerderij Noorderhoeve, familie Stapel van boerderij Zorg en Hoop en familie Jonker van de Veermanshoeve hebben ook Duitse soldaten op de boerderijen gehad.
Best wel bijzonder, omdat bijvoorbeeld op de Veermanshoeve niet alleen Duitse soldaten hebben gezeten, maar ook onderduikers tijdelijk een plek hadden.
Dat zag je ook op de Beukenhof. Jarenlang was daar een zekere Petersen-Pat uit Amsterdam ondergedoken. Hij werkte mee op de boerderij en sprak goed Duits.

Wilhelminabordje

Gerdina: "De Duitse officier wilde eigenlijk wel in de boerderij slapen, terwijl de soldaten in de hooiberg sliepen. Op een dag stond hij onverwachts in de kamer, met recht voor zijn gezicht een Wilhelminabordje met oranje wapen aan de wand. Hij zei er echter niets van. De twee slaapkamers waren bezet, dat kon mijn moeder hem duidelijk maken. Ze vond het allemaal best spannend."

Op de koegang was een fornuis, daarop bakten de Duitsers spek en eieren. Buiten achter de boerderij vond Gerdina regelmatig lege wijnflessen.

Moeder Antje en vader Jacob spraken nauwelijks met de Duitse soldaten. Dat deden eigenlijk alleen Gerdina of de onderduiker Wim Petersen-Pat. Na een maand waren ze weer vertrokken.
De bevrijding werd ook door de familie Clay uitbundig gevierd. In de eerste bevrijdingsoptocht in september 1945 reden ook de zussen Geer en Klazien mee op een wagen.
"Petersen-Pat heeft een jaar na de oorlog nog een versje geschreven in mijn poëzie-album. Dat vond ik toen heel mooi."

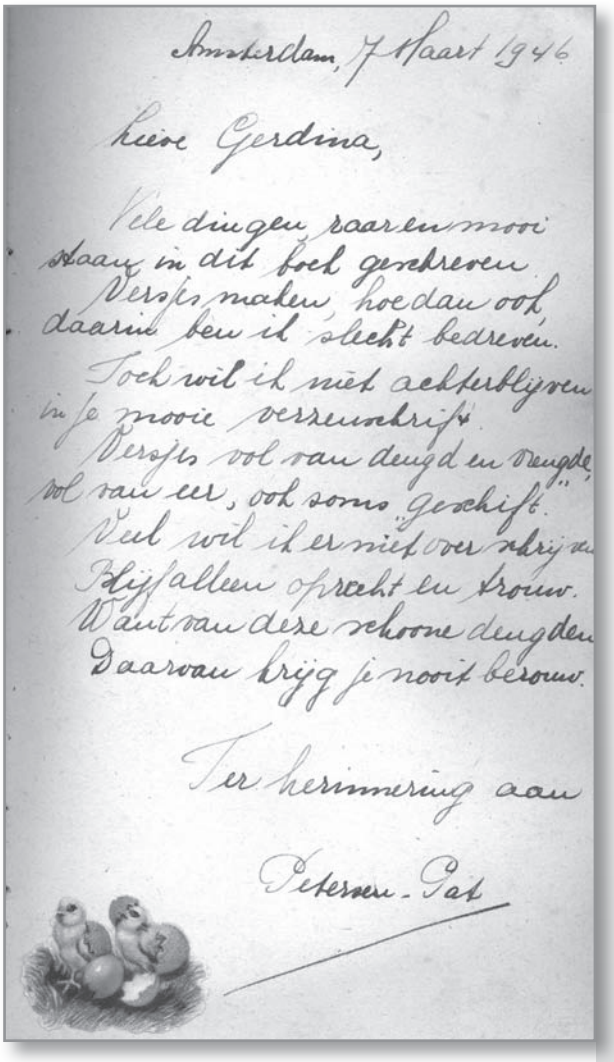

Amsterdam, 7 Maart 1946

Lieve Gerdina,

Vele dingen waaren mooi
staan in dit boek geschreven
Versjes maken, hoe dan ook
daarin ben ik slecht bedreven.
Toch wil ik niet achterblijven
in je mooie versjesschrift.
Versjes vol van deugd en deugde,
vol van eer, ook soms "geschift".
Veel wil ik er niet over schrijven
Blijf alleen oprecht en trouw.
Want van deze schoone deugden
Daarvan krijg je nooit berouw.

Ter herinnering aan

Petersen-Pat

Versje van Wim Petersen-Pat in het poëzie-album van Gerdina

Nel Koning

Rechts: schoolfoto van de 7-jarige Nel en haar broer Siem

Nel Koning was ruim zeven jaar oud in de oorlog. Zij kan zich nog herinneren dat haar vader Jaap op een morgen thuiskwam met kroos 'op zijn kop'. Dat was toch vreemd voor een melkboer langs de weg…
Vanaf 1934 had de familie Koning een melkwinkeltje in Sijbekarspel.

Nel vertelt: "Thuis werd er nooit over de oorlog gepraat. Het was horen, zien en zwijgen.
Ik merkte wel dat pa zich heel ongemakkelijk voelde bij de Duitse onderdrukking. Na de oorlog heeft hij een en ander verteld over zijn verzetswerk. Samen met Klaas Koeman en Jan Hiemstra uit Sijbekarspel, Piet Verhoef en Arie Broers uit Benningbroek kwamen ze regelmatig bij elkaar in een van de kassen van fruitkweker Broers."

Verzetsactiviteiten

In het donker werden plannen gemaakt voor allerlei verzetsactiviteiten. Er werd onder andere gezorgd voor onderduikadressen voor joodse gezinnen of verzetsmensen. Zo heeft Adrie de Graaf nog een tijdje ondergedoken gezeten in café De Roode Leeuw en regelde dokter De Vries dat bemanningen van neergestorte vliegtuigen in contact werden gebracht met de verzetsgroep.
Nel: "Ik heb mij altijd afgevraagd waarom mijn vader zulke grote risico's nam. Wat hij precies in het verzet deed, weet ik nu nog niet. Daar heeft hij nooit iets over gezegd. Een bewuste keuze of is hij bij toeval in het verzet terecht gekomen? Ik denk eigenlijk het laatste. Achteraf vind ik het opmerkelijk dat één op de vijftig dorpsbewoners bereid is geweest in te gaan tegen de Duitse onderdrukking en terreur. De rest deed gewoon niets, probeerde te overleven of werd - erger nog - lid van de NSB, pleegde verraad of werkte op een andere manier samen met de bezetter."

Jacob Koning staat trots bij zijn bokkenkar, met Siem en Nettie

Radiodokter

"Mijn vader hoorde voor het eerst dat Nederland was bevrijd in mei 1945 bij 'radiodokter' Cor Sasburg. Die had de afgelopen jaren toestellen geleverd aan de Hoornse Knokploeg en aan Landwachters had hij regelmatig zogenaamd onklaar gemaakte toestellen laten zien. Beiden zaten te huilen van blijdschap bij een zelfgemaakt radiotoestel, vertelde mijn vader later."
Naast timmerman Koeman, fruitkweker Broers, boerenknecht Hiemstra, stratenmaker Ab Geuzenbroek, fruitkweker Piet Bart, politieman Jan Bos, textielverkoper Maurits Cardozo, boer Jan Vlaar, werd onder meer ook melkboer Jaap Koning bestuurslid van de Stichting 1940-1945. Deze Stichting organiseerde jarenlang de bevrijdingsfeesten in de dorpen Benningbroek en Sijbekarspel.

Optocht

"Dat eerste feest duurde wel drie dagen lang in september 1945. Meer dan dertig wagens deden mee met een optocht door de dorpen. Die wagens hadden allemaal een toepasselijke naam, zoals: 'Voor hen die vielen', 'Herrijzend Nederland' en 'Mei

1940-1945'. Ter gelegenheid van het bevrijdingsfeest in 1946 had mijn vader een mooie bokkenkar gemaakt. Tijdens de optocht mocht mijn achtjarige broertje Siem de bok 'mennen' en het evacueetje Nettie Wassink uit de Wieringermeerpolder mocht op de kar zitten."
"Het kroos op het hoofd van mijn vader heb ik jaren later pas kunnen begrijpen. Hij was namelijk regelmatig gevraagd met een aantal andere mensen de wapendroppings bij de familie Schipper in Spanbroek in goede banen te leiden. Dwars door weilanden en over sloten ging hij lopend, soms ook met de fiets daarheen en weer terug."

Foto van een 'nachtfeest' zomer 1943.
Bovenste rij, vrnl Matje Zwagerman, Gert Donker

Gert Donker

Oud-Benningbroeker Gert Donker (1922) woonde tot 1947 in de stolpboerderij die we nu kennen als antiekboerderij De Beerenburght, aan het einde van Benningbroek. Vader Jan was boer, zijn moeder heette Maartje. Gert had twee zusters: Nel en Marian.
Gert vertelt: "De inval van de Duitsers kan ik me nog goed herinneren. Ik zat samen met mijn vader te melken toen ineens Duitse vliegtuigen laag over het land vlogen. 'Het is hillegaar fout, denk?!', zei vader Jan. Wij vonden het al vreemd dat bij buurman en fruitkweker Willem Kaper NSB-leider Mussert verbleef. Dat was ruim een week vóór de inval op 10 mei 1940.
Wij wisten dat van mijn zus Marian. Zij werkte bij Kaper, maar was daar gestopt vanwege zijn NSB-activiteiten. Kaper was een regionaal NSB-bolwerk, waar wekelijks bijeenkomsten werden gehouden. Dat gebeurde overigens ook bij zijn zwager Willem Veerman, fruitkweker op de Mariënhof in Midwoud. In juni 1942 kwam Mussert nog een keer terug bij Kaper. Die had een soort modelfruitkwekerij ingericht, waar veel jonge fruitkwekers in de leer waren."

Sport

Sport ging gewoon door in de oorlog. Gert zat op gymnastiekvereniging De Westfries, waar in 1941 noodgedwongen de joodse gymnastiekleider G. de Haas was ontslagen.
"Ik deed ook aan atletiek en was lid van atletiekvereniging Marathon uit Hoorn. Op een sportdag leerde ik mijn eerste verkering kennen: Matje Zwagerman uit Lutjebroek, lid van een atletiekvereniging in Hoogkarspel. In 1943 gingen we samen naar zogeheten 'nachtfeesten'. Als tijdverdrijf organiseerden de jongeren zelf feesten, waarbij flink werd gedronken en gedanst. Verder was er namelijk niets te doen in het dorp. Zo'n feest werd op de boerderij 's avonds gehouden en ging de hele nacht door. Tegen spertijd, om 20.00 uur, was iedereen binnen en kon het feest beginnen. Tegen vijf uur 's morgens zaten we vaak nog 'puur bloid an'."

Witte vlag

Op een dag in 1944 hoorde moeder Maartje 's morgens vroeg Duitse soldaten op straat lopen; dat kon je horen door de ijzers onder hun laarzen. Er werd een razzia voorbereid. Albert Boom uit Bussum (die al een jaar bij de familie Donker zat ondergedoken), werd met Gert door moeder Maartje het land in gestuurd. De hele dag bleven de jongens op het land, niets te doen, laag bij de grond, want de Duitse soldaten hadden kijkers. Aan het einde van de dag stak moeder een witte vlag aan een stok omhoog: de kust was weer veilig!

In de boerderij aan de overkant (later verbrand, nu staat er een woonhuis), woonde toen de familie Huisman. "Die hebben een tijdje een 'valse' onderduiker in huis gehad. Dat was echt een verrader, een NSB'er uit Medemblik. Jaap Huisman bracht illegale blaadjes rond in het dorp. Plotseling was hij verdwenen en nooit meer teruggekomen…"

Krententuin

"De bevrijding heb ik nog vers in mijn geheugen. Buurman Kaper werd direct opgepakt en afgevoerd naar de Krententuin in Hoorn. Canadese soldaten reden in jeeps en op motoren door het dorp. Mooi om te zien. Op een bevrijdingsfeest in café Halfweg in Midwoud ontmoette ik Dieuwertje Smit uit Hauwert. Zij was vriendin van mijn zus Marian.
Marian trouwde na de oorlog met de onderduiker Albert Boom. Zijn grootvader heeft nog een tijdje café De Vergulde Vos in Benningbroek gehad. Met Dieuwertje Smit bleef de verkering dik aan. Wij trouwden in 1947."

Aafie May

Aafie May (1915) trouwde in 1938 met Piet Bart. Vanaf 1937 hadden ze aan de toenmalige Kleine Ganker in Benningbroek een grote fruittuin van 1 ha. In 1940 werd Gert geboren en in 1943 de tweeling Piet en Gery.
Aafie zegt: "Ik had een strakke dagindeling. Dat moest wel. Half zes stonden we op. Zorg voor de kleine kinderen, eten op tafel, werk in huis en in de fruittuin, bovendien hadden we nog een groenten- en bloementuin. Ondanks de schaarste aan voedsel en de bonnen hebben wij altijd goed kunnen eten in de oorlog. Van buurman Piet Bras kregen we iedere dag melk."

Moeder Aafie Bart-May met de vijfjarige zoon Gert op een bevrijdingskar 'mei 1945'

NSB'ers

Buurman Piet Vos was, net als zijn broer Jasper van de garage, actief in de NSB. Piet Vos liep af en toe in een zwart pak met laarzen aan en regelmatig waren er bij Vos bijeenkomsten van NSB'ers. "Dan was het druk op de Ganker," vertelt Aafie. "Overal stonden auto's geparkeerd, terwijl niemand eigenlijk meer een auto had, die waren gevorderd door de Duitsers. Ik heb aan buurvrouw Ant Vos-Koorn een keer gevraagd waarom zij lid waren van de NSB. Ant zei toen dat ze daarover alleen maar goede dingen hadden gehoord…

De oorlog was best voelbaar om je heen. Bij boer Stins hebben nog Landwachters gezeten en in de lagere school zaten Duitse soldaten. Juf Bon en meester Sasburg konden gelukkig nog lesgeven bij de kinderen thuis."

Ergernis

Aafie kon zich flink ergeren aan de activiteiten van de NSB in het dorp. Piet probeerde haar dan te kalmeren en vond dat ze haar gemak moest houden. Haar ergernis kon Aafie er niet van weerhouden in de strenge winter van 1944/'45 steenkool en petroleum te vragen aan buurman Piet Vos. Tot haar verbazing kreeg ze het ook nog. Met een volle kolenkit en de petroleum in een grote zuurtjesfles, ging ze weer naar huis.

In februari 1945 kreeg Gery difterie. Ze moest naar het Stadsziekenhuis in Hoorn, maar hoe?
Dokter de Vries had zijn auto ook moeten inleveren, hij reed nu op een motor. Niemand had dus een auto in het dorp. Dan maar met paard-en-wagen naar Hoorn. Buurman Piet Bras was de 'stuurman' met Aafie en Gery in de wagen. Gery moest in het ziekenhuis blijven.
"Het was al stikdonker. Piet en ik moesten nog met de paard-en-wagen terug naar huis. Bovendien was het spertijd en door de verduisteringsmaatregelen was er geen openbare verlichting op straat. Voor alle zekerheid had de dokter een bewijs geschreven bij het licht van een petroleumlamp - elektriciteit was er niet - voor een veilige doorgang naar Benningbroek.

Na een week konden we gelukkig Gery, weer met paard-en-wagen, ophalen uit het ziekenhuis."

Fruitopstelling

"De bevrijding was heel bijzonder. Meteen hebben we in de tuin een mooie fruitopstelling gemaakt, in V-vorm met lampjes die konden branden. De elektriciteit was hersteld. In september 1945 hebben we meegedaan aan de bevrijdingsoptocht met twee wagens, een jaar 1940 en een jaar 1945; beide met een inrichting van een keuken en spullen uit die tijd.

Fruitopstelling in V-vorm met gekleurde lampjes in de voortuin bij de familie Bart.

De optocht ging van start vanaf de Veermanshoeve van de familie Jonker in Sijbekarspel. Dit was een soort eerbetoon aan zoon Piet Jonker (geboren in 1923), die begin 1945 in het verzet was gegaan en lid was geworden van de Binnenlandse Strijdkrachten."

Geraamte

"Buurman Piet Vos leek van de aardbodem te zijn verdwenen. Het verhaal ging dat hij was geliquideerd door de Knokploeg uit Hoorn. Ruim twee jaar na de bevrijding hadden ze bij Onderdijk een geraamte gevonden. Aan mij hebben ze toen nog gevraagd of ik kon zien of dat Piet Vos was. Jammer genoeg kon ik dat niet bevestigen."

Peter Sasburg

Links: omslag schoolboekje Verdrukking Verzet Victorie, maart 1960

Bevrijdingsfeestgroep Molenbuurt 1946

P. Reus, N. Vriend, S. Schipper, Ed Feld, W. Visser, Jb Broers, G. Vlaar, Meindersma, Janbroers, Hendrik v. d. Meer, ?. G. de Vries, J. Bos, P. Glas, mevr Visser, mevr Broers sr., Jb Broers sr., P v. d. Gracht, Hendrikje v. d. Meer.
Jo Manshanden, mevr. Bos, Harm de Roos, mevr. Vlaar, mevr. Meindersma, mevr. Vriend, Marie Feld, D. Broers, Ab Geusenbroek. Mevr. Reus, mevr. de Vries, mevr. Manshanden, Nel de Roos, mevr. Geusenbroek, Arie Broers en mevr. Broers

Eigen 'Courant' voor plattelandsvrouwen

Van 1940 tot 1947 hebben de plattelandsvrouwen een eigen 'Courant' onderhouden. Dit betrof een schrift dat onder de leden werd doorgegeven. Dikwijls werd een versvorm gebruikt om iets kenbaar te maken. Ook werden regelmatig tips doorgegeven hoe met de schaarse middelen om te gaan voor het bereiden van maaltijden, naaien van kleding enzovoort.
Hieronder een keuze uit het 'nieuws' van deze Courant:

Oproep
Wij laten een 'eigen courant' circuleren; wanneer U iets weet wat hierin past schrijf dat dan er in. Ieder lid krijg 3 dagen tijd en wordt verzocht het boekje aan het volgende adres door te bezorgen.
Namens het bestuur: *S. Leeuw-Kistemaker*, secretaresse

Verduisteren
Men heeft het in de bladen kunnen lezen,
Hoe men thans in het duister hand'len moet,
En hoe het in uw woning wel kon wezen,
Als men dat op de juiste wijze doet.
Dat heeft nu menigeen allang ervaren,
Want ondanks duisternis en duist're sfeer,
Kan men gerust gezelligheid bewaren,
De ouderwetse huiselijkheid keert weer.

Men zorge, dat men netjes heeft verduisterd,
Zoodat er niets op aan te merken valt,
En dat de stemming nimmer wordt ontluisterd,
Zoodat men zich den avond niet vergalt.
Men wage zich niet zonder noodzaak buiten,
Bij zijn gezin te zijn is hoogste plicht,
En in de kamers achter afgeschermde ruiten,
Verheugt een elk zich in het licht.
G.de Vries-Langereis

De zon komt terug
Straks komt de zon in al haar luister,
En dan verdwijnt het nacht'lijk duister,
En waar de zon schijnt…
Is licht en leven.
N. Helder-Huygens

Eigen haard
'Eigen haard is goud waard'
Ik neem het aan, direct,
Als er **kolen** zijn aanwezig
En de kachel trekt
A. Zwagerman-Chattillon

Het gaat goed
Het is nog maar kort geleden
Dat suikerbiet en tulpenbol,
Door velen werd gegeten,
Zoo kreeg men de magen vol.

Zaten we een jaar geleden
Allen rond een oliepit,
Gelukkig is er weer electrisch,
Of er toch ook schot in zit.

Er is heden veel verbetert,
Al is het nog niet zooals het moet,
Het goede komt al langzaam,
Maar het komt nu toch weer goed.
M. Nieuweboer-Trappel

Bonnen
Wat een kachel zonder pijp is
En een wagen zonder boomen,
Of een eekhoorn zonder staart,
Wat een fiets is zonder wielen,
Of de wereld zonder zon,
Wat een zee is zonder water,
Dat is een mens zonder bon,
Zonder bonnen doe je weinig,
Evenmin als zonder geld,
Moet je zonder bonnen leven,
Zijn je dagen vlug geteld,
Thee en koffie, vleesch en taartjes,
Vermicelli, gort en rijst,
Zoo gek kun je het niet bedenken,
Of er wordt een bon geëischt,
't Leven draait geheel op bonnen,
Arm en rijk en groot of klein,
Wat zou – moet u toch eens denken,
Het leven zonder bonnen zijn?
G.de Winkel-Leeuw

Recept voor brandstof
Indien men 2/3 kolengruis en 1/3 portland d.m.v. water met elkaar vermengd tot een dikke massa en dit vervolgens in een vorm giet en hard laat worden. Zo krijgt men een goede brandstof voor de kachel.
M. G. G.

Jus
In deze tijden van boter- en vetschaarste moeten wij huisvrouwen de jus wel eens bereiden met meer water dan we tot nu toe gewoon waren. Wist u dat de jus dan smakelijker gemaakt kan worden door haar een ietsje aan te maken met sago? Desnoods met toevoeging van een bouillonblokje. De jus wordt daardoor goed gebonden en wordt voller van smaak; doet ook niet zo waterig aan.
E. de Vries-van Linge

Het jusvraagstuk is wel actueel. In plaats van het water dat men er bij doet, kan men ook het aardappelwater bijvoegen. De aardappelen moeten dan wel met weinig water zijn gekookt zoodat er ongeveer 1 dl vocht afkomt.
De boterham belegsels zijn ook schaars. Wist u dat door elkaar gekookte boter en stroop ook heel goed op de boterham smaakt! Stroop 3 – boter 2 delen, aan de kook brengen en langzaam even door laten koken, dan van 't vuur afnemen en nog even goed blijven roeren tot 't een weinig afgekoeld is, daar ze licht uit elkaar loopt.
N. Helder-Huygens

Vraag
Wie van de dames kan mij helpen aan een recept om van harde zeep, bijvoorbeeld sunlightzeep, een zachte zeep te maken? Gaarne ontvang ik hier inlichtingen over.
Mej. H. Zwaan-Mantel

Antwoord
De harde zeep in hele kleine plakjes snijden, dan kokend water opgieten en het op een kleine verwarming warm houden, bijvoorbeeld in een pannetje op een petroleumstel, tot de zeep gesmolten is. Dan flink roeren en af laten koelen. Begin met weinig heet water toevoegen, blijkt onder het smelten dat het te dik wordt, dan kan er altijd nog iets bij.

Voor het afwasschen van vaatwerk kan men heel geschikt heet sodawater gebruiken. Het neemt uitstekend vet af en bespaart zoodoende de zeep, die ons zoo matig toebedeeld wordt. (Soda is nog niet op de bon.)
E. de Vries-van Linge

Voordelige appelmoes

Wie appelmoes uit flesch of blik gebruikt, kan dit gerecht op de volgende manier 'voordeliger' maken: men kookt een papje van ongeveer een lumbler water, een eetlepel maïzena, een theelepeltje kaneel en wat suiker of suiker-surrogaat en vermengt dit met den inhoud van een blik of flesch appelmoes, die daardoor ongeveer twee porties groter wordt.
M.S.Vos

Slagroom voor de boterham

Thans zeer goed ter vervanging van boter.
2,5 gewone theekopjes melk
1 theekopje suiker of half kopje suiker met zoet
2 eetlepels (niet afgestreken) bloem
1 pakje vanillesuiker
2 kopjes melk aan de kook brengen, met de overige melk de bloem, suiker, ei en vanille mengen en door de kokende melk roeren tot het flink kookt en dik wordt. (Koud op de boterham.) Kosten 25 tot 26 cent, hoeveelheid is 1 jampotje vol.
T.B.Z.

Anneke Helder

Kinderkousje

Indien men eigen gebreide kinderkousen wilt gaan breien en u heeft niet dezelfde wol, brei dan eerst een toer of 10 à 12 één recht één averecht en dan vervolgens anders. Dan is het net een sokje over de kous en staat het niet zo aangebreid.
D.B.P.

Van oud nieuw maken

Misschien kan het voor iemand van dienst zijn. Wist u dat er van een overhemd, waarvan de mouwen en de hals versleten zijn, nog heel goed een onderjurkje voor een meisje van ongeveer 10 jaar gemaakt kan worden? Of een overgooiertje of pyjamajasje.
A. Stapel-Wit

Boterkrapte

1 pond boter, een ½ liter melk en een weinig zout. Melk en boter warm aanmengen tot een dikke massa. Dan hebt U 4 ons boter meer. Deze boter is best te gebruiken voor de boterham en om in de groente te gebruiken. Niet om te smelten.
S.H.V.

Zo was het...

Zo is het...

Westerstraat 81 Sijbekarspel. In het oude huis woonde de fam. Otter en nu een jong gezin
A. Bruins

Toch chocolade in de oorlog…

Aanleiding tot dit verhaal uit de oorlogsjaren 1940-1945 is de reactie geweest van enkele leden van onze vereniging tijdens de najaarsbijeenkomst in 2009. Aan het einde van het betoog 'Onderduikers in de Tweede Wereldoorlog', door ons lid Peter Sasburg, kwam het onderwerp crashes van vliegtuig(en) ter sprake. We vroegen ons af of er ook crashes waren voorgekomen in onze toenmalige gemeente Sijbekarspel. In ieder geval zou sprake zijn geweest van landing van één of meer geallieerde bemanningsleden.
Na afloop van de bijeenkomst troffen drie gelijkgestemde geïnteresseerden (Cees Bakker, Ben Peper en Chiel de Leeuw) elkaar over dit onderwerp. Zij besloten samen een en ander uit te zoeken.

Raadsel

De taken werden verdeeld en zo werden allereerst die leden bezocht en ondervraagd die iets hadden opgemerkt tijdens voornoemde bijeenkomst. Uit die gesprekken viel af te leiden dat er mogelijk op twee plaatsen bemanningsleden zouden zijn neergekomen. Een datum en jaartal bleven vooralsnog een raadsel. Bij deze gesprekken werden ook andere namen genoemd van personen die mogelijk iets zouden kunnen weten. En dus werden nog meer personen gepolst. Duidelijk werden de plaatsen van twee landingen: te weten Sijbekarspel, Westerstraat 120 (P. Vriend) en Benningbroek, Dr. de Vriesstraat 6 (J. Broers). Vastgesteld werd ook dat de landingen in de zomer plaatsvonden (er was namelijk onder andere sprake van een graanveld).
Bij verder onderzoek naar vliegtuigcrashes in omliggende gemeenten, werd duidelijk dat er geen vliegtuigcrash in de gemeente Sijbekarspel zelf had plaatsgevonden. Uit opgevraagde rapporten van crashes in de buurt bleek het volgende:

1	11 mei 1941	00.20 uur	Opmeer	Stirling
2	14 juli 1941	00.28 uur	Abbekerk	Wellington
3	6 juni 1942	00.34 uur	bij Hoorn (IJsselmeer)	Wellington
4	21 juni 1942	01.50 uur	Wadway	Stirling
5	30 juni 1942	03.02 uur	bij Hoorn (IJsselmeer)	Stirling
6	22 juni 1943	02.44 uur	Hoogwoud	Lancaster
8	13 juni 1944	01.50 uur	Spanbroek	Lancaster
9	**7 juli 1944**	**08.04 uur**	**Hoorn**	**2 x B 17G**
10	20 jan 1945	10.45 uur	Midwoud	B 17G
11	15 mrt 1945	------ uur	Hoorn	P51
12	12 apr 1945	11.00 uur	Abbekerk	Spitfire

Uit dit overzicht blijkt dat de bij de nummers 1 t/m 8 vermelde crashes Engelse bommenwerpers betreft en bij de nummers 11 en 12 gaat het om jagers. Bij de nummers 9 en 10 gaat het om Amerikaanse bommenwerpers waarvan laatstgenoemde in de winter plaatsvond. Alle aandacht werd vanaf toen gericht op de onder 9 genoemde gebeurtenis, te weten de botsing van twee B-17's boven Hoorn op 7 juli 1944.

Amerikaanse rapporten

De Engelsen (RAF) vlogen meestal 's nachts en de Amerikanen (USAF) overdag. Officiële Amerikaanse rapporten geven aan dat op die datum de 8Th Airforce/ 3e Bomb Devision een bombardementsmissie naar Duitsland start om doelen te vernietigen, onder andere in Merseburg bij Leipzig en andere plaatsen. Het ging hierbij om de wapenindustrie, vliegvelden, rangeerterreinen en olieraffinaderijen. Op 7 juli 1944, rond 06.00 uur, wordt een begin gemaakt met de start en het formeren van een armada van 1129 bommenwerpers (tien bemanningsleden per toestel) vanaf de vele vliegvelden in Oost-Engeland. Via de Noordzee bereikt de luchtvloot de Noord-Hollandse kust en gaat het verder oostwaarts. Rond 08.04 uur komen boven Hoorn twee toestellen met elkaar in botsing en exploderen (over het veroorzaakte leed en de schade in Hoorn is al vaker in andere artikelen bericht).

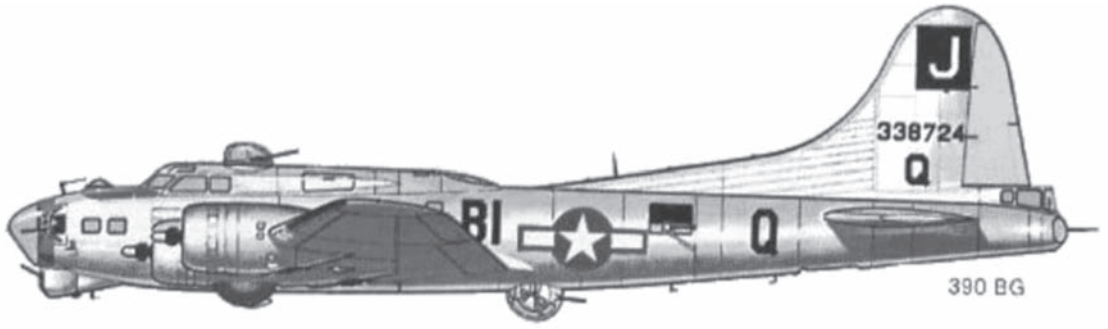

Amerikaanse B 17-bommenwerper

Van de twintig bemanningsleden komen er dertien om het leven: vijf van het ene toestel en acht van het andere. Zeven komen per parachute op verschillende plaatsen buiten Hoorn aan de grond. Zes van hen worden kort na de landing door de Duitse Weermacht gevangen genomen en naar Hoorn vervoerd. Eén weet uit handen van de Duitsers te blijven. Deze sergeant Arthur F. Brown landde even buiten Wognum nabij de zogenaamde 'kluft' in de parallelweg naast de E10, ter hoogte van wat nu de afslag in de A7 is, richting Enkhuizen. Brown duikt onder, komt terecht in de Schermer en sluit zich aan bij het verzet. Hij nam ook deel aan de Slag bij Rustenburg in de nacht van 10 op 11 oktober 1944. Hij heeft het geluk aan zijn zijde, want hij weet bij die gebeurtenis te ontkomen.

Andere identiteit

Deze Arthur F. Brown krijgt tijdens zijn verblijf in Nederland een andere identiteit aangemeten: Arthur van Galen, geboren te Bandoeng (Nederlands-Indië), doofstom en van beroep horlogemaker. Vanuit de Schermer belandt hij in de Wieringermeer bij het verzet en assisteert daar onder andere bij wapen- en instructiecursussen in de boerderij van David Knibbe. Op tweede kerstdag 1944, gaat hij samen met de later gefusilleerde Nico Akkerman en Simon Koopman uit Wervershoof, naar Amsterdam. Daar blijft hij veertig dagen ondergedoken in een binnenvaartschip waarna hij naar Schoonhoven en Werkendam via de Biesbosch het bevrijde zuiden van Nederland bereikt en vervolgens Engeland.

Terug naar 7 juli 1944. Van de missie op die dag naar Duitsland, keren 37 bommenwerpers niet terug. We blijven ons richten op de zes overige bemanningsleden om te trachten te achterhalen wie van hen bij ons zijn geland en om eventueel meer wetenswaardigheden over hen te kunnen verzamelen. Daarvoor wordt onder andere het Museum 1940-1945 van Jan de Groot in Midwoud bezocht. Dit contact verschaft ons op bepaalde punten wel weer meer inzicht, maar nog niet dat waar we specifiek naar op zoek zijn.

NSB-burgemeester

Omdat Sijbekarspel in die tijd een NSB-burgemeester had, moesten we ervan uitgaan dat hij wel graag gerapporteerd zou hebben over de twee gelande Amerikanen en hun gevangenneming. Op naar het Westfries Archief te Hoorn om de zich nu daar bevindende gemeentelijke administratie te raadplegen: niets te vinden! Een groot gat in de periode van die tijd. Navraag bij de zeer behulpzame medewerkers van dit archief leert 'dat dit vaker voorkwam in gemeenten met een foute burgemeester'. De oorlogsperiode was dus kennelijk uit voorzorg - als mogelijk belastend materiaal voor na de oorlog - zonder meer verwijderd uit de archieven. Twijfels dienen zich aan: zullen we er nu nog in slagen om de juiste twee te kunnen benoemen? Keuze genoeg, maar wie zijn het?

De namen van de overlevenden zijn:

Bemanning B 17G serienummer 42-97983:
2e Lt. Robert E. Outman
Sgt. Arthur J. Coffey
Sgt Arthur F. Brown (ontkomen)
Sgt Joseph E. Grove
Sgt Clarence Brown
Sgt M.F. Stanford
Bemanning B 17G serienummer 42-107070:
1e Lt. James R. Wicker
Sgt Clyde O. Matlock

In deze opsomming staat sergeant M.F. Stanford dus als overlevende genoemd; in een officiële opgave staat hij echter als 'gedood in actie' vermeld. Waar echter één van de door ons gehoorde ooggetuigen zo glashelder deze naam heeft genoemd als per parachute te zijn geland nabij Westerstraat 120 te Sijbekarspel, lijkt een vergissing uitgesloten!

Wat is nu juist? Een gerucht wil dat na de arrestatie van de bemanningsleden er een liquidatie zou hebben plaatsgevonden in Hoorn. Dat zou dan M.F. Stanford kunnen zijn, het lijkt zeer onwaarschijnlijk dat onze ooggetuige zich heeft vergist in deze naam. Daarnaast wordt er gesproken over papieren, gekregen van dit bemanningslid direct na de landing, die na de oorlog zijn teruggestuurd naar de familie. Met een daad als liquidatie loopt men als bezetter natuurlijk niet te koop, indien juist dan klopt de lijst van 'gedood in actie'.
Zou dit kunnen worden aangetoond, dan was dit het bemanningslid dat in Sijbekarspel is terechtgekomen.

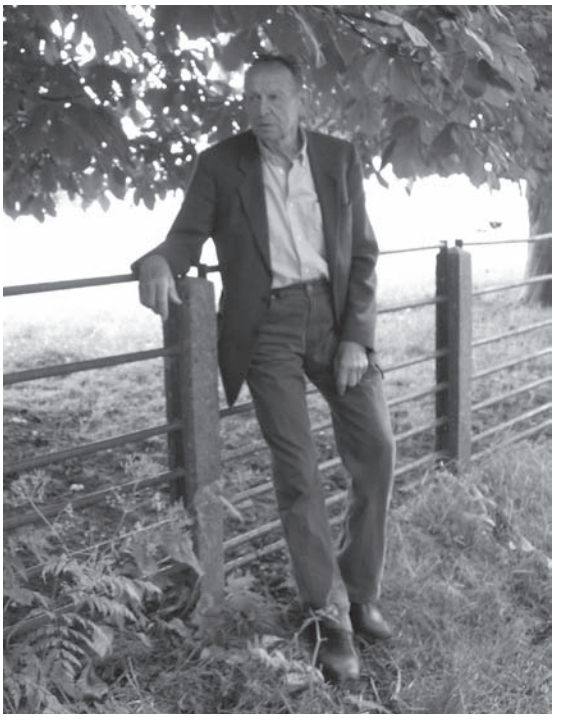

Cor Timmerman op de plaats van de ontmoeting, aan de Dr. de Vriesstraat 6, op 7 juli 2010

Westerstraat 120
Sijbekarspel

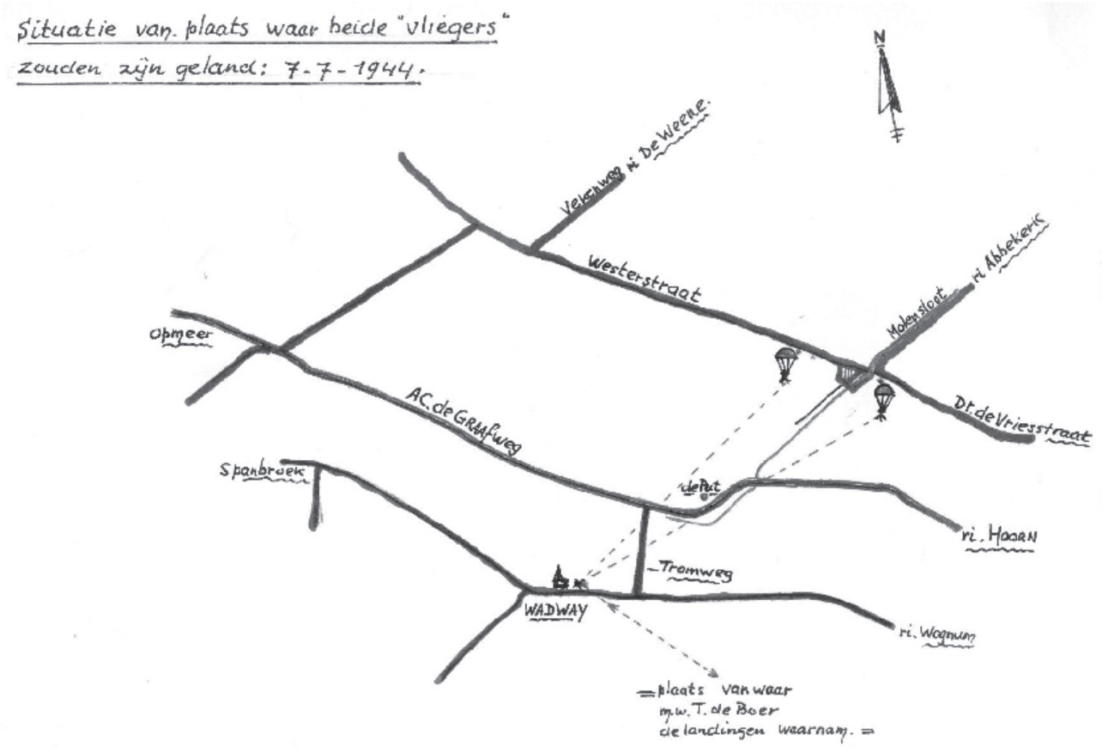

Situatieschets van de drie (aanvankelijk dacht men twee) neergekomen bemanningsleden

Onbekend blijft nog de naam van het in Benningbroek gelande bemanningslid van wie wél vaststaat dat hij aan de ooggetuige Cor Timmerman (toen tien jaar oud) chocolade heeft gegeven. Dat terwijl de 'foute' burgemeester Kunnen dit bemanningslid met een pistool onder schot hield. Op dit bemanningslid maakte dit echter geen enkele indruk. Wel pure chocolade, maar nog geen naam van de goede gever die even daarna als krijgsgevangene wordt afgevoerd.

Andere ooggetuigen uit Wadway en Wognum verklaren echter overduidelijk bemanningsleden te hebben zien landen in Sijbekarspel, Benningbroek en Wognum (zie schets). In de Wognumse situatie lijkt sprake van de landing, bij de voormalige rooms katholieke kerk, van Arthur J. Coffey. Van deze laatste waren pasfoto's in omloop na het gebeurde. Het onderzoek wordt voortgezet, dus blijven we openstaan voor suggesties!

Cees Bakker, Ben Peper en Chiel de Leeuw

Oorlogspaard werd boerenwerkpaard

In de oorlog kwam er een colonne Duitse soldaten bij ons op de boerderij. Ze kwamen van over de Afsluitdijk. Zij hadden van alles mee; een soort huifkarren waar soldaten in zaten en een keukenwagen. Velen reden op een paard. Die paarden werden overal bij ons gestald. Ook in de achterboet. Het was zomer, want in de winter stond hier vee in. Ik denk dat ze één of twee nachtjes bleven slapen. Mijn vader moest natuurlijk al die paarden eten geven. Ik weet nog dat de soldaten tegen het muurtje van de achterboet zaten te eten, brood met plakken boter en dikke plakken kaas, misschien wel onze boter en kaas. Want als de Duitsers wat wilden hebben, dan had je het maar te geven.

Ons paard was al gevorderd en de landbouwwagen op luchtbanden moest ook worden ingeleverd. We kregen er een moffenkar met ijzeren wielen voor terug. Voordat de soldaten weer verder trokken, wilden ze nog een varken en een kalf.

Gerrit Vlaar Gzn

Dat werd mijn vader al te gek. Dat kalf was gemest voor het eigen gezin. Daar moest wat voor terug komen.

Handelstalent

Alle handelstalent dat hij had, werd gebruikt. "Voor een paard," zei hij, die had hij hard nodig. Toen mocht hij er een uitzoeken. Vader nam er een en spande het beest voor de gierkar en reed er mee in het land. Dat ging goed: "Die wil ik hebben." Mijn vader hield van mooie paarden. Nou, de kapitein ook: "Dit is het mijne, dat gaat niet door." De hele conversatie ging natuurlijk in het Duits/Nederlands. Inmiddels kwam de hele buurt kijken wat Gert Vlaar aan het doen was. Zo kwamen achtereenvolgens de beste paarden aan de beurt, van de luitenant, de officieren, enzovoort. En allemaal gingen ze voor de gierkar. Welk paard bleef ten langen leste over?

Luizen

Er was één paard met meer luizen dan haar op zijn lijf. Hij kwam van het Oostfront, trok daar een kanon. Hij liep nu achter de keukenwagen, niet ervóór, want daar had hij de kracht niet meer voor. Met dat paard moest vader genoegen nemen. Hij spande het dier niet eens in voor de proefrit. Maar toen het paard op krachten was gekomen, werd het - zoals paardenmensen zeggen - een 'gouwe knol.' Hij deed jarenlang braaf en ijverig al het boerenwerk, ook het trekken van de gierkar.

Nico Vlaar (geb. 1938)

Wieringermeer onder water

Op 17 april 1945 werd de Wieringermeer onder water gezet. Dat was afzien voor veel jonge gezinnen. Bij ons kwam het water niet zo hoog, want we zaten aan de hoge kant aan de westzijde van Anna Paulowna. We gingen ook pas op 19 april aan de loop.
Het was een erg vroeg voorjaar. De 'bouw' was vroeg, koolzaad bloeide en de aardappelen en bieten stonden dicht. Bij ons liep het water al over het land achterop de kwel maar vóór was nog geen verhoging in de sloot. De kavel is duizend meter diep en er was toen drie meter verval. Nu is het de helft. Wij hebben veel klink om het huis heen. Sinds de drooglegging in 1930 is dat 1,60 meter. De gebouwen staan ook op vele palen (600).
Dus het moment kwam dat we weg moesten. Ons paard-en-wagen werd geladen met huisraad en landbouwgereedschap. We belandden in de Anna Paulowna bij een familie. Wij met zijn allen, een gezin met zes jonge kinderen, met de box op de wagen en de geit richting Sijbekarspel. Wat een reis. De uittocht was ontroerend. Kinderen vonden het zeer interessant, maar de moeders moesten het zwaar verduren.

Met de buik door het water

Wij kwamen aan op de Westerstraat en belandden bij Kuiper waar later Knijn woont (Westerstraat 66). Wij werden gewoon op stal geleid en dat was voor ons kinderen niet zo beroerd. De moeders hadden het er moeilijk mee. Onze ouders belandden in een bedstee, ons moeder wist niet wat ze overkwam. Zij moesten er bar aan wennen. Nadat wij daar neergestreken waren ging vader met medewerker weer terug naar de boerderij. Het was toch altijd weer achttien kilometer enkele reis.

Ons ouderlijk huis gebouwd in 1937. Zij betrokken 't vanuit de Achterhoek. Het water stond tot de onderkant van de vensterbank op de begane grond. Geen schade wel veel prut

De paarden liepen al met de buik door het water, dus dat was nog spannend. De huizen waren alweer bezocht door ongewenste bezoekers om te kijken of er nog wat te halen was.
Na een tijdje op de Westerstraat gewoond te hebben zijn we verhuisd naar de (arme) Wijzend. Daar was een familie die heulde met de vijand en werd afgevoerd. Wij konden in een gemeubileerd huis. Mijn broer was leerplichtig en ging in Wognum naar school bij de nonnen. Er waren meer kinderen uit de Wieringermeer.

Zee van tijd

Ons vader had een zee van tijd om de omgeving te verkennen. Hij ging naar de markt en deed veel kennissen op. De familie Roskam van schuin aan de overkant is altijd kennis gebleven. Die generatie is er niet meer.
Wij hadden onze graanmaaier ook mee dus mijn vader had hier en daar nog een klusje te maaien. Je had in die jaren de scheurplicht voor de voedselvoorziening.
Onze dokter was toen dokter De Vries. Wij als jonge kinderen konden ons vertier op de Wijzend wel vinden. Onze overburen waren de familie Huisman waar we het wel mee konden vinden.
In de Wieringermeer werd ook niet stilgezeten, want in november 1945 konden we ons huis al schoonmaken. Er was niks kapot, al was tweederde van de boerderij onbewoonbaar. Ik had al benoemd: wij woonden aan de hoge kant.
Al het voorgaande herinner ik me nog, al was ik één handvol jaren. Wij zijn Sijbekarspel en Benningbroek en Nibbixwoud niet uit het oog verloren en mogen er nog graag komen.

Wim Hakvoort

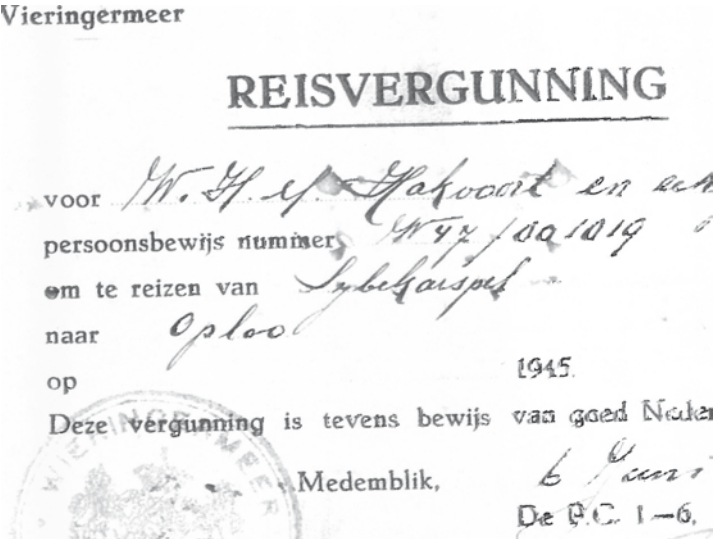

Vieringermeer

REISVERGUNNING

voor W. H. M. Hakvoort en een
persoonsbewijs nummer W47/001019
om te reizen van Sybekarspel
naar Oploo
op 1945.
Deze vergunning is tevens bewijs van goed Neder
Medemblik, 6 Juni
De P.C. 1—6.

Een opstel uit mijn schoolschrift

Rechts: Juf Bakker

In 1945 wilde ik met een paar klasgenootjes naar een demonstratie van parachutisten. Meester Jan van Essen vond het wel goed dat we heen gingen, maar we moesten er wel een opstel over maken. We kregen de volgende punten op:

A Inleiding
B Het vertrek en de tocht
C De aankomst
D De demonstratie
E Het vertrek

Hierbij de tekst van mijn opstel. De *cursieve* tekst is er nu aan toegevoegd.

Demonstratie met valschermen

Maandagmorgen 11 juni 1945 vertelden ze op school dat er 's middags een demonstratie met parachutisten aan de Zomerdijk gehouden zou worden. Een paar meisjes gingen naar de meester toe om te vragen of wij er ook heen mochten. Nu dat mocht wel, maar nu was de kwestie hoe. Een paar kinderen kregen een briefje mee om te vragen of de mensen hun paard en luchtbandenwagen niet moesten gebruiken en of ze dan voor de schoolkinderen wilden rijden. Zo hadden we vier wagens van Jb. Houter, K. Helder, Wijngaarden en G. Stapel. We hadden allemaal gauw gegeten. Er gingen er al wat op de wagen van Wijngaarden. (*Wijngaarden kwam uit de Wieringermeer en was bij Crelis Visser, Westerstraat 62, doordat de Wieringermeer sinds 17 april onder water stond.)*.

Er kwamen een paar stoelen op waar juffrouw A. Bakker en oma Van Essen op gingen zitten. Jb. Houter was er ook al, meester zei: we gaan maar want op Helder kunnen we niet wachten. We zongen liedjes en kwamen bij G. Stapel die gelukkig ook al klaar was en daar gingen we. Des te dichter we bij de Zomerdijk kwamen, hoe meer mensen er op straat liepen. Daar zagen we de huizen al die ze met parachutes hadden versierd. We zagen er één die er een bus net zoiets als een koker onderaan had, het was net of hij uit de lucht kwam. Alle mensen gingen het veld op. Wij gingen van de wagen en ook eens kijken. Intussen werden de paarden uitgespannen. Maar waar ze die toen gedaan hebben weet ik niet. Wat een mensen kwamen er hoe langer hoe meer. We moesten een hele poos wachten voor de vliegmachines kwamen. We hadden een mooi plaatsje opgezocht. Eerst cirkelden ze er een paar maal overheen. Er kwamen er drie en toen gooiden ze elk een parachute uit wat natuurlijk heel mooi was. Ze cirkelden weer een paar keer en toen gebeurde er iets dat we niet verwacht hadden, ze daalden. De bezoekers mochten de vliegmachines bekijken waar flink gebruik van gemaakt werd. Intussen waren de N.B.S. (*Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten)* ook nog eens opgemarcheerd. En kwam ook het fanfarecorps op het terrein dat eerst het Engelse en daarna het Nederlandse volkslied speelde. Daarna begon de luidspreker, want die was er ook, te praten en vertelde over de eerste dropping. Hoe of ze wisten dat er zo'n dropping 's nachts zou komen dat ging door de radio die noemde dan een wachtwoord en dan wisten de N.B.S'ers het. Daar was het wachtwoord "Jeannes zuster is gestorven" en zo vertelde hij nog meer. Toen gingen de piloten weer in de vliegmachine zitten nadat ze eerst de vin aangeslagen hadden. Daarna stegen ze weer op en vertrokken. Zo hadden wij een dropping in het klein gezien. We gingen naar de wagens. Toen de ergste drom door de poort was gingen wij. Onder luid gezang kwamen we weer thuis. Dat was de demonstratie met valschermen aan de Zomerdijk.

Gré Mantel-Visser

Bevrijdingslied

Wijze: Lily Marleen.

We zijn nu bij elkander en vieren vroolijk feest
We zijn ons heele leven, nog nooit zoo blij geweest
De moffen die zijn ons landje uit
we zingen vroolijk blij en luid
In 't vrije Nederland (bis)

't Is zes jaar nu geleden, de mobilisatie kwam
Die riep van huis en haard, zoo meenig jongeman
Dat duurde tot de vierde Mei
Toen was voor hun de rust voorbij
In oorlog waren wij (bis)

Vliegmachines ronkten, bij duizenden dien nacht
Voor ons kleine leger een groote overmacht
Na vier dagen zwaren strijd
Al vechtensmoe van narigheid
Is toen gecapituleerd (bis)
De Duitsche legers kwamen, Seijs Inquart aan het hoofd
Met mooie woorden zwaaidend, ons heel veel goeds beloofd
Dat was 't begin van de narigheid
Na vijf jaar pas daar van bevrijd
Dat was een langen tijd (bis)

Levensmiddelenschaarschte, geen kleeren meer te koop
En ze gingen vorderen fietsen bij de hoop
De radio lever die maar in
Dat was geheel niet naar ons zin
Die ging de schuilplaats in (bis)

In Juni drie en veertig, dat vergeet men niet
Wat hadden vele ouders een smartelijk verdriet
Jongens van achttien en negentien jaar
Maak er je koffer nu maar klaar
Je mag naar Duitschland gaan (bis)

Velen zijn vertrokken over onze grens,
Anderen doken onder, dat was naar onze wensch
Tante post verzorgde de band
Van jongens in 't buitenland
Dat was de eenigste troost (bis)

Zoo verliep een jaar, veel is er niet gebeurd
Tot de buren fluisterden, heb je 't al gehoord?
Landingstroepen gaan aan wal
Aan Fransche kust, nu komt de val
Van 't groote Duitsche rijk (bis)

Doch dat duurde langer dan men had gedacht
Op de overwinning is maanden nog gewacht
Twintig september van dat jaar
De spoorwegstaking kwam toen klaar
Hulde voor die lui (bis)

Den negenden October, geen electrisch meer
Ja de huisvrouw "zocht haar vuurstrijkijzer weer
Moest haar huis weer vegen gaan
Waar haal je 'n stoffer nou vandaan
En 's avonds bij een kaars (bis)

Twaalf April geen water meer in onze kraan
Men zag de menschen toen met water sjouwen gaan
Vijf dagen later, o wat een schrik
De omroeper klopt op zijn blik
De Meer zal ondergaan (bis)

't Was een nare tijding, nog dezelfde dag
Men bericht verspreidde de polder Het Grootslag
Gaat morgenmiddag om vijf uur
Men vroeg om raad bij vriend en buur
Die nacht sliep er niet een (bis)

Totdat de blijde tijding, het was de vijfde Mei
Duitschland capituleerd, nu is ons land weer vrij
Dat was een vreugde een pleizier
En daarom vieren wij nu hier
Ons bevrijdingsfeest (bis)

G. Mantel-Smit

Ledenlijst

Admiraal	S.	Benningbroek
Aaij-Hof	E.J.M.	Sijbekarspel
Appel	A.	Benningbroek
Back - de Vries	G.	Baarn
Bakker	R.	Alkmaar
Bakker	P.	Sijbekarspel
Bakker	J. en M.	Sijbekarspel
Bakker Jr.	J.	Sijbekarspel
Bakker-Helder	C. en A.	Benningbroek
Bart	P.	Midwoud
Bart-May	A.	Wognum
Beets-Moeyes	M.	Grootebroek
Besseling	W.	Sijbekarspel
Beunder	R. en C.	Benningbroek
Bijpost	R.	Middenmeer
Blankendaal - Vlaar	J.C.	Benningbroek
Bontekoning	B. en G.	Benningbroek
Bontekoning	P. en G.	Sijbekarspel
Bontekoning	J. en A.	Sijbekarspel
Bontekoning	P.	Bovenkarspel
Bontekoning-Beemster	S. en A.	Benningbroek
Boon	P.	Benningbroek
Boon-Smit	M. en B.	Sijbekarspel
Bos	C.J.	Avenhorn
Bos	K.W.	Amsterdam
Bos	J.G.	Amsterdam
Bouman	C.	Medemblik
Bras	G. en M.	Hammes
Bregman	P. en L.	Benningbroek
Brink-Nes	I.	Nibbixwoud
Bruinink-Oudt	N.	Hoorn
Cardozo	M.	Kansas City
Commandeur-Bontekoning	R.	Midwoud
Conijn	J. en J.	Benningbroek
Dam	J. en M.	Benningbroek
de Boer	A.J.	Wognum
de Boer	A.	Benningbroek
de Boer	M.	Blokker
de Boer	P.	Nibbixwoud
de Boer	C. en A.	Zwaagdijk
de Graaf	J. en G.	Hoogwoud
de Haas-Bouman	A.	Hoogkarspel
de Leeuw	M.J.	Benningbroek
de Vries	I.	Hilversum
Dekker	B. en J.	Benningbroek
Dekker	J.C.	Benningbroek
Dekker	W. en A.	Benningbroek
Dekker	E.	Hensbroek
den Heijer	R.	Benningbroek
Fijnaut	T.	Sijbekarspel
Futselaar	L.	Benningbroek
Geel	J.	Oostwoud
Gerssen	H. en E.	Benningbroek
Gijsbers	D. en W.	Benningbroek
Godfriedt-Wagemaker	E. en M.	Sijbekarspel
Gorter	P.D.	Benningbroek
Groen	G.	Warmond
Haakma	M.S.	Zwaag
Haakma	E.	Medemblik
Haakma	S.	Sijbekarspel
Haakma	M.	Hoorn
Hagedoorn	R.	Sijbekarspel
Hakvoort-Bakker	B.	Wieringerwaard
Hartog	G.	Benningbroek
Hartog	J. en L.	Benningbroek
Hartog-Weeder	G.E.	Wognum
Helder	F.	Sijbekarspel
Helder	K.	Sijbekarspel
Helder-Dekker	G.	Berkhout
Hoenselaar	R.F.	Sijbekarspel
Horstman	N.	Sijbekarspel
Houthuesen - Hulshoff	J. en R.M.	Sijbekarspel
Huisman	A. en L.	Benningbroek
Jongma	T.D.	Sijbekarspel
Jonker	N.	Sijbekarspel
Jonker-de Vos	J.	Sijbekarspel
Karsten	W. en M.	Benningbroek
Karsten-Visser	G.	De Weere
Kerkhof-Troost	A.	Gronau Nor drhein Westfalen
Kistemaker-Mus	M.	Sijbekarspel
Klaver	L.	Sijbekarspel
Klaver	J.	Midwoud
Klaver	M.	Kortenhoef
Klijnsma	F.	Benningbroek
Klomp	E.	Sijbekarspel
Koeman	K.	Enkhuizen
Koning	K.	Benningbroek
Kooij	A.	Sijbekarspel
Kool	A.W.	Nibbixwoud
Kool	K.J	Midwoud
Kool	J.W.	Benningbroek
Kool	M. en R.	Sijbekarspel
Kool	C.	Benningbroek
Koopmans	W.H.	Sijbekarspel
Koopmans-Moeijes	T.	Sijbekarspel
Kuip-Stam	C. en J.	Sijbekarspel
Kuper	R. en W.	Sijbekarspel
Linders	L.	Sijbekarspel
Lobatto-Cardozo	B.	Uithoorn
Löwenthal	F.	Sijbekarspel
Luurtsema / van Stralen	R. en J.	Sijbekarspel
Mantel-Visser	G.	Sijbekarspel
Mekkering	P.	Benningbroek
Mekkering	D.	Wervershoof
Mekkering	C.	Scharwoude
Mes	B. en R.	Sijbekarspel

Mijdam-Oudt	B. en M.	Hoorn
Moeijes	B.	Hoorn
Molenaar	W.	Sijbekarspel
Moolevliet	C.A.	Sijbekarspel
Nieuweboer	R. en Y.	Sijbekarspel
Nieuwenhuizen	C.	Benningbroek
Oosterkamp	J. en L.	Benningbroek
Op den Kelder	A.	Benningbroek
Op den Kelder	R.J.	Benningbroek
Otten	J.	Benningbroek
Oudt	E. en L.	Sijbekarspel
Oudt	C.S. en A.	Benningbroek
Oudt	S.C. en N.	Sijbekarspel
Peper	B.	Sijbekarspel
Polsma	T.	Zandvoort
Polsma	N.	Hoorn
Posch	P. en G.	Sijbekarspel
Posch-Sluis	J. en M.	Sijbekarspel
Prikkel-Buishand	A.	Middenmeer
Raa	C.	03530 La Nucia
Ravensbergen	R. en H.	Sijbekarspel
Rentenaar	B.	Alkmaar
Reus	C. en T.	Sijbekarspel
Rood	D. en T.	Benningbroek
Rood	M.	Sijbekarspel
Ruiter	C.	Wognum
Sasburg en Polsma	P. en H.	Midwoud
Schagen	C.	Benningbroek
Schagen	J.G.	Benningbroek
Scheer	G.	Benningbroek
Schermer-Kistemaker	J.	Medemblik
Schipper	J.J.	Sijbekarspel
Scholten	P. en M.	Sijbekarspel
Schut	J. en H.	Sijbekarspel
Sjerps	M.	Hoorn
Slagter	A. en P.	Benningbroek
Slagter	J. en T.	Benningbroek
Slagter v.d. Busse	M.	Hoogwoud
Slagter-Winkel	H.	Benningbroek
Sneek	J.J.	Thesinge
Spil	S.M.	Sijbekarspel
Spruit	B. en A.	Benningbroek
Spruit	C.	Benningbroek
Spruit	J.D.J.	Medemblik
Stapel-Steinfort	J. en C.	Sijbekarspel
Stins	C. en M.	Benningbroek
Stolk-van Veen	H. en C.	Benningbroek
Stompedissel-Rentenaar	T.	Harlingen
Thibaudier	F.	Sijbekarspel
Timmerman	C.	Wognum
Timmerman	P.	Benningbroek
van der Busse	Jan en Nel	Nibbixwoud
van der Gracht	W.	Sijbekarspel
van Diepen	T. en A.	Sijbekarspel
van Diepen	J.A.	Benningbroek
van IJzerloo	J. en L.	Benningbroek
van Os	A. en E.	Sijbekarspel
van Riesen-Rentenaar	A.	Hoogkarspel
van Stralen	E. en J.	Sijbekarspel
van Veen-Balk	W.	Sijbekarspel
Veerman	J.	Bergen
Veerman	R. en F.	Sijbekarspel
Verdonk	W.	Enkhuizen
Verhart	W.	Sijbekarspel
Verhoef - van Rijn	A. en T.	Wognum
Vis	H.	Driebergen
Visser	J.	Benningbroek
Visser	H.	Sijbekarspel
Visser-Helder	E.	Hoorn
Visser-Luchies	Y.	Den Helder
Vlaar	M. en N.	Benningbroek
Vlaar	G.	Benningbroek
Vlaar	H. en T.	Sijbekarspel
Vlaar	K.	Benningbroek
Vlaar	J. en E.	Benningbroek
Vlaar	D.	Benningbroek
Vlaar	S.J.	Benningbroek
Vlaar	C.	Benningbroek
Vlaar	Th.N.M.	Abbekerk
Vlaar	K. en W.	Benningbroek
Vlaar	G. en T.	Sijbekarspel
Vlaar-Oudeman	N.G. en A.	Benningbroek
Vlaar-Smit	P. en R.	Benningbroek
Vlaar-Wagenaar	W. en K.	Benningbroek
Vlasblom	V. en E.	Hoorn
Vos	M.	Benningbroek
Vriend	W.J.	Obdam
Vrieze	H.	Sijbekarspel
Wagemaker	K. en K.	Sijbekarspel
Wagemaker	F. en A.	Sijbekarspel
Westerveld	C.G.	Benningbroek
Wijtman	K. en A.	Benningbroek
Wijtman	A.	Midwoud
Zandvliet	P. en M.	Sijbekarspel
Zwagerman-Moeijes	M.	Hensbroek

Gezicht vanaf molen 'de Haan' richting de Tuinstraat